

З ВІТ

ДИРЕКЦІЇ

ПРИВАТНОЇ ЖЕНЬСКОЇ ГІМНАЗІЇ СС. ВАСИЛІЯНОК У ЛЬВОВІ

з руским викладовим язиком, наділеної правом публичності рескриптом
Є. Е. Пана Міністра Віроісповідій і Просвіти з дня 20. січня 1909. р.
Ч. 957.

за шкільний рік 1908/9.

НАКЛАДОМ МОНАСТИРЯ СС. ВАСИЛІЯНОК.
У ЛЬВОВІ 1909.

з „ЗАГАЛЬНОЇ ДРУКАРНІ“, ЛЬВІВ, АКАДЕМІЧНА 8.

nr. 125.

Spr. 147

ЗМІСТ.

- I. Ситківка — написав проф. І. Боберський.
 - II. Шкільні вісти — Директора.
-

СИТКІВКА.

НАПИСАВ

І. БОБЕРСЬКИЙ.

ЗМІСТ.

	Стор.
Lawn Tennis	5
Правила гри в ситківку	11
Грище	29
Прилади до гри	31
Одяг	32
Підбій мяча	32
Перебіг гри	38
Словня	44
„Готов ?“	47

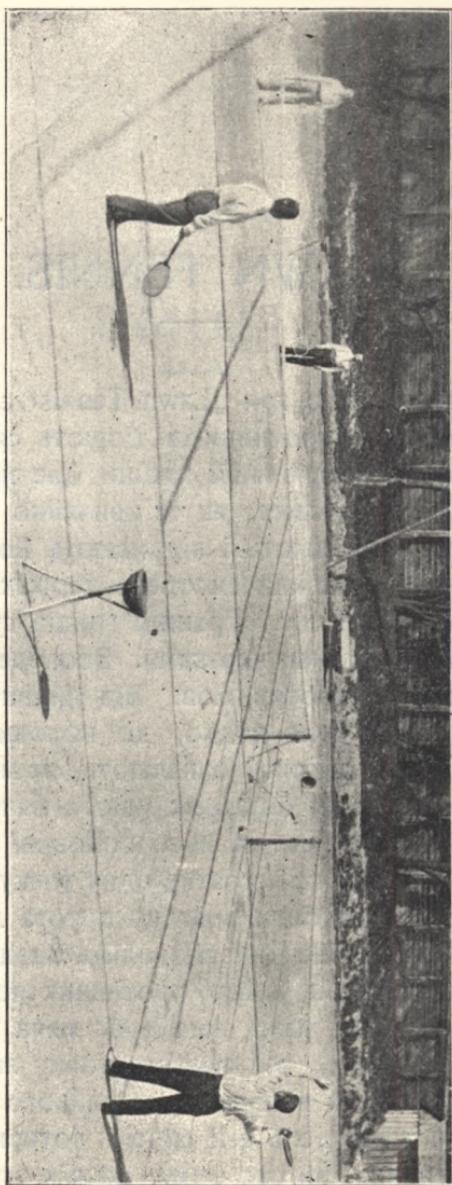
LAWN TENNIS.

Особливою ціхою гри „Lawn Tennis“ є, що два противники або дві пари противників борють ся з собою малим мячом на старанно вирівнаній площи, але не мечуть на себе й не ловлять мяча руками, як се звичайно діє ся при мячевых грах, лише підбивають і відбивають його ситцем. Ситце є подовгасто круглаве і заосмотрене держаком так, що його вигляд пригадує лопатку. Границі грища суть точно визначені білими або темними чертками. Впоперек перетягнена є линва, що ділить противників. Від линви звисає до землі сітка, щоби ліпше було видно, де половина. Мяч іде все понад сітку. Точні приписи означають, як мають противники вивчати себе мячом до бою, як мають мяч підбивати і відбивати. Кому мяч упаде на його половині поля, як він не здужав відбити його, сей стратив одну точку. Борець в битві, якому не вдало ся відбити розгону ворога мечем, дістає так само рану. Чим більше ран позволить завдати собі борець, тим скорше слабне він, а його противник побіджає. Подібно є і тут. Хто більше разів не відобє мяча та не оборонить свого поля від нападу, сей тратить точку за точкою. Страчені точки числять ся в користь щасливого противника.

Грач, що здобуде в сей спосіб чотири точки скорше, ніж його противник, виграє одну, скажім, „пайку“. Ті чотири точки не числить ся однак так, як ми н. п. числимо удари годинника, коли бе четверту годину: 1. 2. 3. 4! Перша точка називає ся „пятнайцять“, друга точка „трийцять“, трета „сорок“, а коли прибуде четверта точка, здобута вже ціла

„пайка“. Хто виборе собі більше таких пайок, той остаточно побіджає.

Обр. 1. Чвірна гра. Початок гри. Зовсінь з того боку стітки визиває на правім крилі.

Се головні основи гри „ситцем“, скажім одним словом: „ситківки“.

Звідки пішла ся гра?

Найстаршим підручником про рухові гри є книжка Італійця Scaino під заголовком „Trattato del giuoco della palla“, що з'явилася в р. 1555. в Венеції. На підставі цієї книжки, а також на підставі споминів у поетів і книжників Візантії, Італії, Франції і Англії далася зложити істория розвою гри „Tennis“.

Римська молодіж підбивала великий, порожній мяч руками та раменами. Сторона, що гірше відбивала й більше разів допустила до того, щоб мяч упав на її стаю, програвала. Ми граємо нині сю гру і вона зове ся „пястучкою“.

В Італії належить вона в теперішніх часах до найбільше улюблених гор. Італійці дістали її в спадщині від Римлян.

В XIII. віці в часі четвертого до семого хрестоносного походу принесли французькі лицарі сю гру з Італії до Франції.

Дотепні Французи надали грі такі прикмети, яких вона не мала в Італії. Місто великого мяча взяли малий, а грище переділили линовкою, опісля сіткою. Мяч били грачі долонею. Гра звалася проте „jeu de paume“: гра долонею. Щоби долоня не боліла, убирано скіряні рукавиці.

З початку йшла гра лише на дворі, на отвертій площі або на замковім подвір'ю, замкненім стінами. Сей другий спосіб ставав ся о стільки вигіднішим, що мяч не втікав далеко, а о стільки більше зайнавим, що стіни давали нагоду до віdboю мяча від прямовісних площ. Гра на отвертім полі дісталася назву „jeu de la longue paume“, а гра в замкненім стінами дворі витворила ся в окрему відміну попередної гри під назвою „jeu de la courte paume“.

Коли охота до гри більшала, хотіла молодіж заграти собі також у слоту та в зимі, а тоді треба було сховати ся під дах. Так станули тереми до гри в мяча. Простір в теремі до гри був менший, чим на вільнім полі, а що був замкнений долівкою, стелею і чотирма стінами, тому грачі розширили гру та приняли численні нові правила про відбій мяча від стін і від стелі. Гра в теремі 30 м. довгім, 10 м. широкім, а 7 м. високім вимагала від грача великої приязви духа й докладного знання численних правил. Вправа в теремній грі належала до доброго виховання. Королі, князі, шляхта

палко плекали сю гру. Гра дісталася назву „*roi des jeux, jeu des rois*“. Легко зрозуміти, що тої „*jeu des rois*“ хотів научити ся кождий заможний чоловік. Скрізь по Франції ставали тереми до „*jeu de la courte paume*“.

Гра була в моді особливо в XVI. і XVII. віці. Доми до гри в „*courte paume*“ переймали від Французів Німці, Англійці, а навіть Італійці, від яких гра первісно була вийшла. Француські правила й технічна словня гри перейшли до цілої тодішньої цивілізованої Європи. Француську моду наслідувала тоді Європа далеко сильніше, ніж нині. Кожде більше місто в Німеччині тай Англії старалося посідати терем до „*Courte Paume*“.

Хто видумав ситце з держаком і коли, сего не удалось доси дослідити. Італієць Scaino говорить у своїй, згаданій повисше, книжці про „ситце“, котрим послугуються Французи при грі в мяча. Ситце завели перші Французи, здає ся, з початком XVI. віку. Не знаємо також, з якої причини витворив ся сей дивний спосіб численя здобутих точок: 15, 30, 40, 50 (або пайка). Поясненя, які нам дають ріжні писателі, суть лише здогадами. Числене се походить однак без сумніву від Італійців.

Мода грati в теремі в ситківку зачала у Франції з кінцем XVII віку уступати поволі в забуттє. Але у Франції але в Німеччині не могла теремна гра обхопити широких верств народу, бо була за дорога. Тереми до гри перейшли у Франції і Німеччині поволі на склади, стодоли, театри.

Англійські вельможі переняли забаву „*Jeu de la courte paume*“ з Франциї. В якім часі се стало ся, не можна точно означити. Німці звали сю гру коротко „*Ballspiel*“, Англійці прозвали її „*Tennis*“. Се слово є невиясненою загадкою. Здає ся, що англійські грачі, перенявши гру від Французів, уживали француської словні, як се все діє ся при переймі якої небудь чужої річи. На початку кожного нового визову до гри обмінювали ся грачі француським словом „*Tenez!*“, що значить „Позір!“ Грачі і видці привикли так до того для них чужого звуку, що цілу гру назвали словом, яке при цій найчастійше чули, лише що перекрутили се слово англійським виговором на „*Tennis*“. Так пояснює сю назву більша

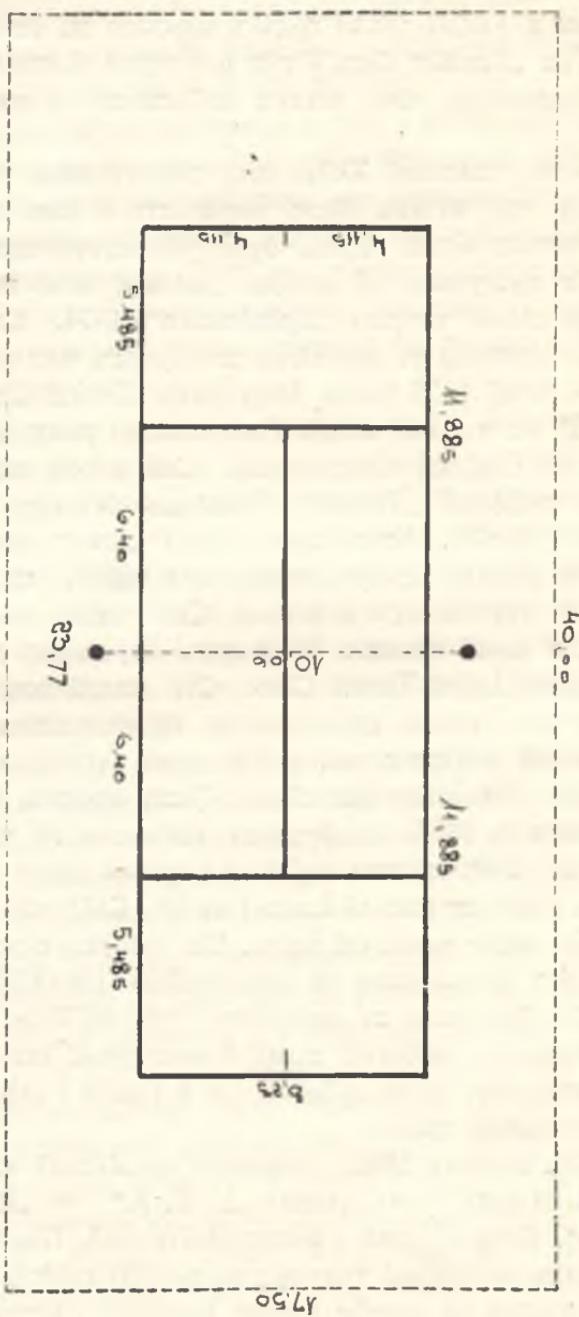
часть істориків сеї гри. Інші здогади суть менше правдо-подібні.

Також в Англії грали грачі в нарочно на се збудованих теремах. Гра „Tennis“ була й тут все грою богатших верств, але не проминула наче модна забаганка, а вкорінила ся глибше.

В другій половині XVIII. століття роздумували грачі, як би сю теремну гру можна було перенести з замкненого простору на вільне місце. Треба було упростити правила. Богато грачів виступило зі своїми радами, між ними Mayoug Wingfield зі своїм твором „Sphairistike“ 1874. Сей твір дав підклад до критики та заохотив до думання над новими правилами. В році 1875 видав Marylebone Cricket Club правила до „Tennis“ на вільнім місці. Того самого року заняв ся цею справою All England Croquetklub. Сей клуб посвятив ся цілковито реформі „Tennis“-у і назвав сю гру не „tennis“ лише „lawn tennis“. Англійське слово „lawn“ значить „мурава“. Гра дісталася назву „тенніс на мураві“, щоби відрізняти її від такої гри в теремі. Сам клуб залишив гру в крокета, а зачав плекати нову гру і перемінив свою назву на All England Lawn Tennis Club. Сей клуб покликав осібний виділ для ухвали одностайних правил для всіх ситківників. На чолі виділу стояв найбільший англійський дослідник для ситківки Julian Marschall. Після правил, які сей виділ уложив в р. 1877, відбула ся того самого року ситківкова турнір. Збір правил вийшов перший раз з друку в р. 1880. п. з. „Revised laws of Lawn-Tennis“. Слідуючі роки принесли в нім лише незначні зміни. Він обовязує до нині.

Ситківка розширила ся незвичайно швидко на цілій кулі земній, бо стала ся дешевша і приємніша. Не треба для неї будувати осібного дому й вистарчає старанно плекана мурава або ціпко убитий тік з глини і піску з зазначеними границями грища.

Дня 25. цвітня 1888. оснували англійські клуби, що займають ся ситківкою, союз: „L. T. A.“ = „Lawn-Tennis Association“. Устав союза є космополітичний. Приступили до него не лише англійські товариства цілого світу, але також ситківкові союзи та клуби інших народів. Австрійські ситківкові клуби оснували в р. 1902. свій союз „L. T. A.“

Обр. 2. Грище до лвійної гри.

у Відни. Сей союз став членом англійського союза. Крім англійського є від р. 1881. самостійний союз L. T. A. Сполучених Держав, а від р. 1902. німецький союз „Der deutsche Lawn-Tennis-Bund“ з осідком в Бравншвайгу.

Гра здобуває собі дальше нових приклонників. Не потребує вона bogato учасників, не напружає надмірно сил, а таки спонукує до здорового руху на вільнім воздусі і підносить принаду і звинність рухів. При тім приковує увагу та розбуджує охоту до побіди, длятого не нудить. В ситківці можуть брати участь оба полі. Ся прикмета надає грі ціху милої забави. Молоді люди мають спосібність до товарицького життя. Можуть розвинути свою зручність і витревалість, можуть набрати съмлости й певності себе.

ПРАВИЛА ГРИ В СИТКІВКУ,

приняті англійським союзом: „L. T. A.“

ДВІЙНА ГРА.

I. ЗАГАЛЬНІ УВАГИ.

§ 1.

Грище.

Грище до гри в двійку є 8·23 м. широке, а 23·78 м. довге. Впоперек грища, точно на половині, розпнята є сітка. Протягає ся она межи двома стовпцями, вбитими в землю на віддалі 0·90 м. від побочин грища, є отже 10·03 м. довга.

Сітка сягає при стовпцях до висоти 1·07 м., по середині 0·91 м.

На віддали 11·89 м. по обох боках сітки а рівнобіжно до неї потягнені суть поперечини. Кінці тих черток довгих на 8·23 м. лучать побочини довгі на 23·78 м.

На віддали 6·40 м. по обох боках сітки, а рівнобіжно до неї начеркнені суть впоперек цілого грища визовні чертки с. є. чертки до визову.

Рівнобіжно до побочин поведена є „половинна“, чертка, що ділить грище поздовж на праве і ліве крило.

Половинна тягне ся лише від одної визовної чертки до другої, а при поперечинах зазначена є лише короткою чертою.

§ 2.

Мяч і ситце.

Мяч має мати в промірі найменше 6·35 ст., а найбільше 6·51 ст.; повинен важити найменше 53·2 гр., а найбільше 56·7 гр. До підбивання мяча уживають грачі „ситця“, якого крій і тягар суть довільні.

§ 3.

Безсторонники та судия.

Коли при змаганях поставлені суть безсторонники, їх осуд є рішаючий, коли ж установлений є і судия, від осуду безсторонників дозволений є відклик, але лише в сумнівах що до змісту правил.

§ 4.

Жереб і початок гри.

Про право до вибору сторони на грищу, се є „стаї“ і до вибору визову або приєму на початку гри рішає жереб.

Коли набувець жеребу вибирає визов або приєм, то його противник вибирає собі сторону або річ має ся противно. Набувець жеребу може жадати, щоби його противник схотів перший вибирати.

§ 5.

Уставка грачів.

Грачі стають кождий на свою „стаю“ себ то половину грища, напротив себе, відділені сіткою. Хто розпочинає гру, називає ся „зовець“, бо він зове противника до бою, а противник приймає сей визов і називає ся „приємець“. Перша граля називає ся „зовка“, ім'я другої граті є „приємка“.

ІІ. ВИЗОВ.

§ 6.

Зміна визову.

Приємець стає по першій пайці зовцем, а зовець приємцем. Так іде на переміну в слідуючих пайках, доки не скінчить ся склад.

§ 7.

Зовець.

Зовець розпочинає гру, т. з., визиває в сей спосіб: Він мусить при визові стояти обома ногами за поперечиною на полі, не на грищу і то помежи границями, які творили би побочина і половинна, наколи ми продовжили би їх взад. Не є промахом, наколи зовець під час визову дотикає ся землі лише одною ногою.

Зовець має безпосередно перед визовом стояти обома ногами на землі. Не съміє визивати ані в ході ані в бігу. Він має визивати на переміну раз з правого, раз з лівого крила. Коли визов приходить на него, має все зачинати з правого крила.

§ 8.

Визовок.

Визовок, с. є мяч підбитий до визову, мусить впасти по другім боці сїтки в клітину межи побочиною, половинною а визовною черткою, але в клітину, що лежить на вскіс від крила, на якім стоїть зовець (Обр. 3). Ся клітина зове ся „визвою“.

§ 9.

Похибка при визові.

Похибка заходить в отсих случаях:

1. Зовець визивав з невідповідного крила.
2. Зовець не стояв так, як приписує правило § 7.

3. Визовок влетів в сітку.
4. Визовок упав в хибну визву.
5. Визовок упав поза визвою, на грищу.
6. Визовок упав поза грищем, на полі.

Наколи зове́ць цілком не поцілить мяча, не числить ся се за похибку; доторкне ся він однак при визиваню мяча ситцем, хотій би цілком легонько, визов виконано і всі правила до него привязані входять в жите.

§ 10.

Приєм хибно підбитого визовка.

Коли при підбиваню визовка зайшла яка похибка, противник не підбиває такого визовка.

§ 11.

Другий визов по похибці.

По похибці мусить зове́ць єще раз з того самого крила визивати, відки визивав, хиба що визов був для того хибний, що був виконаний з хибного крила.

§ 12.

За пізний відклик.

Наколи приєме́ць жадає, щоби безсторонник узняв, що хибний визов зовця є похибкою, а зове́ць зачав вже другий визов, тоді сей відклик є спізнений і не можна увзгляднути його.

§ 13.

Приєм.

Приєме́ць не съміє відбити визовка в леті, т. з., скорше, заки визовок діткнув ся землі. Визовок мусить перше впасті на землю, навіть тоді, коли видно, що він без сумніву не влучить у визву.

§ 14.

Готов?

Зовець мусить перед визовом запитати противника: „Готов?“ Приємець відповідає: „Вперед!“ Наколи се не стало ся, а приємець відбиває визовок, се є доказом, що він був до приєму готов.

Зовець виконав визов, визовок єще не злетів на землю, а приємець кличе, що він єще „не готов“. Визов є тоді не важний. Може однак лучити ся, що сей визовок упаде в кінці на землю поза визвою. Приємець не може жадати, щоби сей упадок мяча узнати зовцеви за похибку.

III. ПЕРЕБІГ ГРИ.

§ 15.

Мяч в грі.

Мяч є „в грі“ від хвилі, коли зовець виконав визов без жадного промаху.

Мяч перестає бути в грі в отсих случаях:

1. Приємець зробив промах при приємі і відбив визовок в леті, значить, заки визовок упав на землю.

2. Мяч упав в сітку.

3. Мяч упав поза грищем, „на полі“.

4. Мяч діткнув ся котрогось з грачів або чого небудь, що грачі мають на собі з виїмкою ситця під час удару.

5. Мяч підбив котрий будь грач більше ніж раз, отже слідував безпосередно удар по ударі.

6. Мяч відбито в леті, заки перелетів понад сітку (з виїмкою поданого в § 17. случаю).

7. Мяч діткнув ся два рази, раз по разі землі, хотяй би другий раз вже поза грищем.

§ 16.

Даремний мяч.

Даремним мячом зове ся мяч в в отсих случаях:

1. Визов відбув ся цілком правильно, але визовок діткнув ся сітки.

2. Правильний або неправильний визов наступив, заки приємець був до гри готов.

3. Непредвиджена подія не зависима від грача відтягнула єго увагу так, що він не міг спокійно слідити мяча при визові або при приємі або взагалі при відбою. Мяч даремний цілком не числить ся. Зовець повторює тоді свій визов з того самого крила.

Коди перешкода в грі полягала для грача в постійній обстанові грища, тоді мяча не можна признати даремним.

В тім значінню належить брати лавки, крісла видців, безсторонників, судилю іуважати їх яко постійну обстанову.

Наколи мяч, що є „в грі“, влучить таку постійну обстанову (виїмку творять сітка та стовпці) перед тим, заки діткне ся землі, числить ся се за промах. Діткнув ся мяч перше долівки і ударив опісля о обстанову, сего вже не можна промахом признати.

Наколи при даремнім мячу зроблено похибку, така похибка числить ся мимо того, що се був даремний мяч.

§ 17.

Правильний відбій мяча серед незвичайних обставин.

Відбій мяча остає правильним серед отсих незвичайних обставин :

1. Мяч завадив о сітку або о стовпець, але перейшов на противний бік і упав в границях грища.

2. Мяч по визові або приємі або по звичайнім підбою упав правильно, але відбив ся в той спосіб, що полетів назад понад сітку, або вітер поніс єго назад понад сітку. Грач, що як раз має право до підбою, сягає решітчиком понад

сітку на другий бік і виконує підбій, при чим не доторкає ся сітки ані тілом ані одягом ані решітчиком.

3. Мяч відбито, але він перейшов поза стовпцями, все одно, чи висше, чи низше сітки, доторкнувся навіть стовпця, однак упав там, де повинен був упасти.

4. Грач сягає решітчиком на другий бік понад сітку, коли вже відбив мяч. Мяч сей перелетів був однак перше сітку, заки відбито його правильно.

5. Грачеви удалося відбити при визові або „в грі“, такий мяч, який відбився від іншого мяча, що лежить на грищі.

§ 18.

Виграш зовця.

Зовець виграє одну точку, через отсії „промахи“ свого противника :

1. Приємець відбив визовок в летії.

2. Приємець не здужав відбити визовка або мяча „в грі“ (виїмку творить даремний мяч).

3. Приємець відбив визовок або мяч „в грі“ так, що сей упав поза чертками, які обмежують грище противника.

4. Приємець допустився якогось промаху після постанови уступу § 20.

§ 19.

Виграш приємця.

Приємець виграє одну точку через отсії „промахи“ свого противника :

1. Зовець зробив при визові дві похибки, одну по другій. (Дві „похибки“ при визові роблять один „промах“).

2. Зовець не здужав відбити мяча „в грі“. (Выїмку творить даремний мяч).

3. Зовець відбив визовок або мяч „в грі“ так, що сей упав поза чертками, які обмежують грище противника.

4. Зовець допустився якогось промаху після постанови уступу § 20.

§ 20.

Виграш грача взагалі.

Грач виграє одну точку, коли єго противник поповнить отсї „промахи“:

1. Мяч, що є „в грї“, доторкнувся тіла або одежди противника або єго решітчика, коли решітчик не виконував удару.

2. Противник відбивав мяч в летї, а не відбив єго правильно, без огляду на се, чи стояв при тім на гриші, чи за границями грища.

3. Противник підбив мяч решітчиком або діткнувся єго два рази, раз по разї.

4. Противник доторкнув сїтки або стовпця собою або решітчиком, триманим в руцї або іншими словами в хвилї, коли мяч був єще „в грї“.

5. Противник відбив мяч в летї, заки мяч перелетів понад сїтку.

IV. ОБЧИСЛЮВАНЄ ПОБІДИ.

§ 21.

Численнє точок.

Грач, що виграв першу точку, числить собі 15, коли виграв другу точку, числить собі 30, коли виграв трету точку, числить собі сорок, коли ж виграв четверту точку, числить собі одну „пайку“.

Коли оба грачі здобули по три точки, значить по „сорок“, зове ся се „рівня“. Грач, що по „рівнї“ виграє точку, має „звижку“. Наколи той сам грач виграє найближчу точку, то виграв, через се „пайку“, наколиж виграє сю точку єго товариш, є знов „рівня“. Се треває так довго, доки один з грачів не виграє по „рівнї“ двох точок, одну по другій. Тоді числить ся грачеви одна „пайка“.

§ 22.

Числене пайок.

Грач, що перший виграв б пайок, виграв один „склад“. Обовязує тут однак така сама умова, як при численю точок.

Коли оба грачі виграли по 5 пайок, зовсім ся се „надрівня“. Пайка, яку зараз тепер один з грачів добуде, числити ся єму яко „надвижка“. Наколи той сам грач добуде найближшу пайку, виграв „склад“, добуде її його противник, то числити ся знов „надрівня“. Так протягає ся гра, доки один з грачів не здобуде дві пайки, одну по другій. Він виграє тоді „склад“.

Грачі можуть перед грою угодити ся, що „надвижка“ їх не обовязує та що при „надрівні“ рішав про побіду зараз слідуюча пайка.

V. ЗМІНА.

§ 23.

Зміна стай.

Грачі мусять міняти ся на стаї по кождій першій, третьій, взагалі по кождій слідуючій, непаристій пайці, також по кождім складі, хиба що число пайок в складі було паристе.

Повідомивши судію, грачам вільно умовити ся, що міняють стаї доперва по кождім складі. В такім случаю мусять в непаристім, рішаючім складі міняти стаї по першій, третьій і кождій слідуючій, непаристій пайці.

§ 24.

Зміна визову.

Коли слідує цілий ряд складів по собі, зовесь в послідній пайці складу стає приємцем в першій пайці найближчого складу.

VI. ПОЛЕКШІ.

§ 25.

Надатки.

Заки зачинає ся гра, може противник з противником зробити угоду, що дає єму якесь число точок наперед. Така точка дана наперед, зове ся „надаток“.

В однім складі, що обирає шість пайок, можна дати противникові найменше один „надаток“ на всіх шість пайок, а найбільше три надатки в кождій пайці складу.

Кожде число „надатків“, яке після умови хочемо дати противникові, має свою коротку назву. Треба заздалегідь знати, при котрій пайці дає ся „надаток“.

Тут обовязують отсії правила :

a) „Надаток пятнайцять“ називає ся такий надаток, що противник дістає на початку кождої пайки в складі першу точку („пятнайцять“) наперед. Се пише ся коротко : + 15, („plus пятнайцять“).

b) „Надаток одна шестина з пятнайцяти“ зове ся такий надаток, що противник в цілім складі, зложенім з шість пайок, дістає лише в одній пайці першу точку наперед. Сю точку отримує противник в тій пайці, яку вказує залучена низше табличка. Пишемо ся коротко : + $\frac{1}{6}$ („plus одна шестина“).

v) „Надаток дві шестини з пятнайцяти“, надаток „четири шестини з пятнайцяти“ зове ся такий надаток, що противник в цілім складі, зложенім з шість пайок, дістає два, три, чотири рази першу точку наперед. Пишемо ся коротко : + $\frac{2}{6}$, + $\frac{3}{6}$, + $\frac{4}{6}$, + $\frac{5}{6}$ („plus дві шестини“ і т. д.).

Тоті точки отримує противник в тих пайках, які вказує залучена низше табличка:

	1. пайка	2. пайка	3. пайка	4. пайка	5. пайка	6. пайка
+ $\frac{1}{6}$ 15	0	+ 15	0	0	0	0
+ $\frac{2}{6}$ 15	0	+ 15	0	+ 15	0	0
+ $\frac{3}{6}$ 15	0	+ 15	0	+ 15	0	+ 15
+ $\frac{4}{6}$ 15	0	+ 15	0	+ 15	+ 15	+ 15
+ $\frac{5}{6}$ 15	0	+ 15	+ 15	+ 15	+ 15	+ 15

Примір : Грач, що дістає „надаток одна шестина з п'ятнайцяти“, отримує першу точку („п'ятнайцять“) наперед в другій пайці складу. Грач, що дістає „надаток дві шестини з п'ятнайцяти“, отримує наперед два рази першу точку (п'ятнайцять“, а то в другій і четвертій пайці і т. д.

Табличка сягає лише до шостої пайки, бо в дальших дах вертають надатки при тих самих пайках.

а) Надатки подані під б) і в) можна після вподоби лути з надатками, поясненими під а), г), д).

г) „Надаток трийцять“ називається такий надаток, що противник дістає на початку кождої пайки в складі перші дві точки („трийцять“) наперед. Се пише ся коротко: + 30 („plus трийцять“).

д) „Надаток сорок“ називається такий надаток, що противник дістає на початку кождої пайки в складі перші три точки („сорок“) наперед. Се пише ся коротко: + 40 („plus сорок“).

§ 26.

Полишкi.

Заки розпічне ся гра, можуть противники рiшити, що один з них полишає ся о якесь число точок в задi. Така точка зове ся „полишок“. Є се неначе довг, яким грач себе обтяжає і перше вирівнати мусить, щоби мiг потiм iти вперед.

В однiм складi, що обнимає шiсть пайок, може грач взяти найменше оден полишок на всiх шiсть пайок, а найбiльше три полишкi в кождiй пайцi складу.

. Кожде число полишкiв, яке пiсля умови хоче грач на себе приняти, має свою коротку назву. Треба заздалегiдь знати, при котрiй пайцi полишок обовязує.

Тут вiдносять ся слiдуючи правила:

a) „Полишок пятнайцять“ називає ся такий полишок, що грач лишив ся на початку кождої пайки в складi о першу точку (о „пятнайцять“) позадi. Се пишемо коротко: — 15 („minus пятнайцять“).

b) „Полишок одна шестина з пятнайцяти“ зове ся та-
кий полишок, що противник лишає ся в цiлiм складi, зложенiм з шiсть пайок, лише в однiй пайцi о першу точку о пятнайцять“) позадi. Сей полишок обовязує грача в тiй пайцi, яку вказує залучена низше табличка. Пишемо се коротко: — $\frac{1}{6}$ 15 („minus одна шестина пятнайцяти“).

b) „Полишок двi шестини з пятнайцяти“, „полишок три (шестини з пятнайцяти“, „полишок чотири шестини з пятнайцяти“ зове ся такий полишок, що грач лишає ся в цiлiм складi, зложенiм з шiсть пайок два, три, чотири рази о першу точку позадi. Пишемо се коротко: — $\frac{2}{6}$, — $\frac{3}{6}$, — $\frac{4}{6}$ („minus двi шестини“, „minus три шестини“ i т. д.).

Тотi полишкi обовязують грача в тих пайках, якi вказує залучена низше табличка:

	1. пайка	2. пайка	3. пайка	4. пайка	5. пайка	6. пайка
— $\frac{1}{6}$ 15	— 15	0	0	0	0	0
— $\frac{2}{6}$ 15	— 15	0	— 15	0	0	0
— $\frac{3}{6}$ 15	— 15	0	— 15	0	— 15	0
— $\frac{4}{6}$ 15	— 15	0	— 15	0	— 15	— 15
— $\frac{5}{6}$ 15	— 15	0	— 15	— 15	— 15	— 15

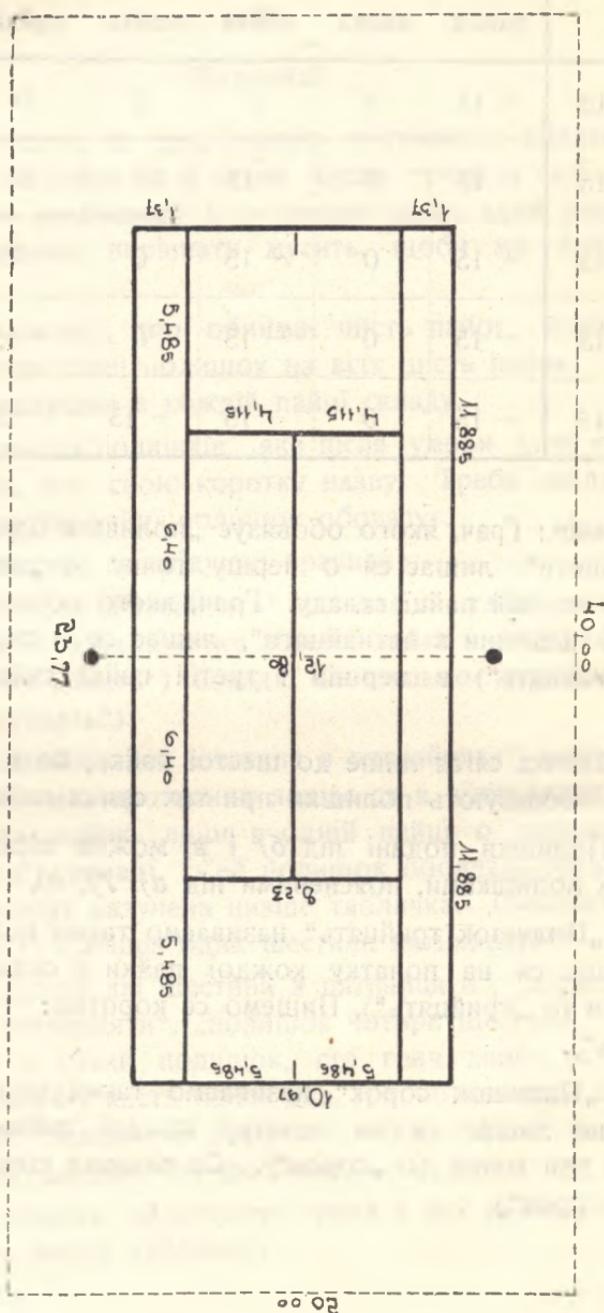
Примір: Грач, якого обовязує „полишок одна шестина з п'ятнадцяти“, лишає ся о першу точку (о „п'ятнадцять“) позаді в першій пайці складу. Грач, якого обовязує „полишок дві шестини з п'ятнадцяти“, лишає ся о першу точку (о „п'ятнадцять“) в першій і третій пайці складу позаді і т. д.

Табличка сягає лише до шостої пайки, бо в слідуючих складах обовязують полишкі при тих самих пайках.

і) Полишкі подані під б) і в) можна після вподоби лучити з полишками, поясненими під а), ɔ), д).

ɔ) „Полишок трийцять“ називаємо такий полишок, що грач лишає ся на початку кожної пайки в складі о перші дві точки (о „трийцять“), Пишемо се коротко: — 30 („minus трийцять“).

д) „Полишок сорок“ називаємо такий полишок, що противник лишає ся на початку кожної пайки в складі о перші три точки (о „сорок“). Се пишемо коротко: — 40 („minus сорок“).

Обр. 3. Грище до чірної, трійної і двійної гри.

ТРИЙНА І ЧВІРНА ГРА.

§ 27.

Попередні правила.

Попередні правила до двійної гри обов'язують грачів при трійній і чвірній грі з виїмкою отсих случаїв.

§ 28.

Грище

Грище до трійної і чвірної гри є на 10·93 м. широке, значить о 2·70 м. ширше, ніж грище до двійної гри. Довжина остасе та сама. Визви суть тої самої величини, що при двійній грі. Визовні чертки не сягають проте аж до побочин. На віддалі 1·35 м. від побочин получені суть визовні чертки чертками рівнобіжними до побочин з черткою, яку творить сітка. Визви замкнені є на обр. 3. чертками 1. 2. 4. 5.

§ 29.

Визов у трійній грі.

У трійній грі визиває одинець (грач, що грає сам один) в кождій другій пайці.

§ 30.

Визов у чвірній грі.

У чвірній грі має пара, якій припав визов, рішити, хто з обох грачів має визивати перший. Противники мають рішити то саме в найближшій пайці.

Союзник грача, що визивав в першій пайці, має визивати в третій пайці, товариш противника, що визивав в другій пайці, має визивати в четвертій пайці. Ся черга лишається у всіх дальших пайках складу.

§ 31.

Приєм у чвірній ігри.

В приємі визовка мають грачі міняти ся. Ніякий грач не сьміє приняти і відбити визовок, який принадлежить єго товаришеви. Перед кінцем складу не вільно зміняти визнаненої раз черги грачів до визову та приєму. Союзники не сьміють зміняти своїх крил, на яких стоять, щоби дістати визов.

§ 32.

Визовок.

Визовок мусить впасти в границях або на границю визви, що лежить по другім боці сітки, скосом від крила, з якого має наступити визов.

§ 33.

Промах при визові.

Промахом є случай, коли визовок не впаде так, як вимагає сего § 32., або коли визовок доторкне ся союзника того грача, що визиває, або доторкне ся чого небудь, що союзник має на собі або тримає. Наколи визовок доторкне ся приємця або єго товариша, зовесь здобуває одну точку.

§ 34.

Похибка в черзі зовців.

Наколи визиває грач, що не був на черзі, судия має в хвилі, коли він або хтось з грачів відкрив похибку, веліти грачеви, що був на черзі, обняти визов. Всі точки і промахи почислені перед відкритем похибки остають важні.

Наколи похибка відкриє ся по скінченю пайки в другій з ряду пайці, яка тепер слідуватиме, визиває союзник того грача, що визивав, хочай не був на черзі. Від тепер лишають ся грачі при тім зміненім порядку.

НАДЗВИЧАЙНІ СЛУЧАЇ.

(Додаток до правил).

§ 1.

Мет ситця за мячем.

Наколи грач кине ситцем за мячем і нажене єго тим способом там, де мяч мав упасти, то стратив сей удар.

§ 2.

Перенос мяча ситцем.

Грач тратить удар, наколи схопить мяч на ситце, підійде до сітки, сягне ситцем понад сітку і скине мяч з ситця на стаю противника. Сей рух не можна признати ударом (§ 15).

§ 3.

Ckok через сітку.

Наколи грач скаче через сітку, коли саме мяч є „в грі“, щоби лише не наразити ся на доторк сітки, то тратить удар.

§ 4.

Похибка безсторонника.

Наколи безсторонник скаже через похибку: „Промах!“, але спостереже, що ошибнув ся і кличе зараз, поправляючи ся: „Дальше!“, а приємець не влучить мяча, то мяч треба признати „даремним“.

§ 5.

Перерва в змаганнях.

Наколи треба змаганя перервати з причини дощу, сумраку або іншої перешкоди і відложити до слідуючого дня, належить гру продовжати з того стану, на котрім єї перервано. Щоби гру цілком на ново зачинати, потрібний на се окремий дозвіл судії.

§ 6.

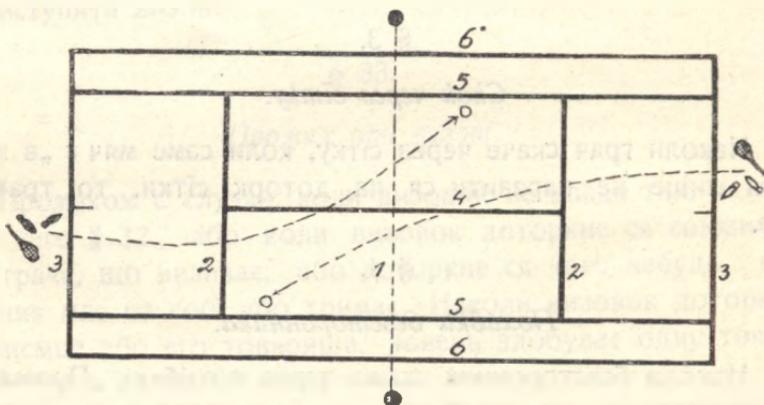
Хибна полекша.

Наколи два грачі при „грі з полекшою“ грають з хибними полекшами, то змагання є важні. Наколи судия або безсторонники хибно поучили були грачів, то грач, що програв, має право жадати, щоби змагання на ново перевели ся, хиба що похідка в полекші виходила в єго хосен. Се бажанє має наступити в відповідно короткім часі.

§ 7.

Залишена полекша.

Подібна полагода як при § 6. мусить слідувати, коли двох грачів залишило грати з надатками, а гру, до якої они зголосили ся були, визначено з надатками.

Обр. 4. Грище до чвірної, трійної і двійної гри. Назви черток:
1. Чертка, що ділить грище на дві „стаї“ для противників. Тою черткою іде сітка, розпята від стовпця до стовпця. 2. 2. Визовні чертки. 3. 3. Поперечини. 4. Половинна. 5. 5. Побочини грища для двійної гри. 6. 6. Побочини грища для трійної і чвірної гри.

Кожда стая розпадає ся на дві визви і припіле. Визви зістають при кождім числі грачів так само велики. Они суть обмежені чертками 1. 2. 4. 5. Решта стаї зове ся припіле. Стоячи лицем до сітки називаємо часті стаї на право від половинної 4. правим крилом, часті стаї на ліво від половинної лівим крилом. Місце наоколо грища, обмеженого чертками, зове ся поле. Наоколо поля є огорожа з високої сітки. Обр. 1. Обр. 2.

На обр. 3. зазначений спосіб ставання до визову, шлях визовка і єго зіскок на землю у визві для обох сторін.

ГРИЩЕ.

Грище може бути м'яке, таким є густа мурава, або тверде, таким є тік, зроблений н. пр. з глини, ріни, цегли, цементу, асфальту.

Грище мусить бути передовсім рівне, без горбиків та ямок і мусить лежати поземо. Дуже незначний спад в один бік не шкодить при грі, а робить грище сухим, бо по дощі вода збігає скоро з площині. Щоби мати при грі добре світло, повинна площа протягати ся на здовж від півночі до півдня.

Площа, на якій грає мало осіб, може лежати на мураві. Вже вчасно на весні, в лютому або березні треба місця, де трава є затоптана, заложити муравою або засіяти. Насіння мусить бути чистою „травкою“ без примішки конюшини. Конюшона має гарну зелень, але мячі відбивають ся лихом від неї, а грачі ховзають ся на ній. Всякий хабаз, що не є травкою, треба старанно вилоготи, а мураву посыпати точенько чорною товстою землею. Се є для нашої ціли, щоби трава була густа, але не висока, найліпшим навозом.

Що тижня треба площу перевалкувати тяжким валком, щоби була рівна, і поливати її два рази, найменше один раз водою, при помочи коновочки, що має ситко з маленькими дірочками. До стриженя трави служить добре остра коса або огородова мала косярка.

Границі на мураві вимірюємо шнурком. Попри шнурок, натягнений межі двома патичками, вбитими в землю, начеркуємо всі потрібні чертки. Щоби чертки були рівні, треба собі зробити „ровик“. Дві, на три метри довгі лати збиваємо на обох кінцях поперечними кусниками так, щоби одна від другої була віддалена на 8 ст. Такий ровик кладемо попри шнурок, мачаємо кисть в розпущене вапно і тягнемо нею поміж латами ровика по землі.

Дощ змиває звичайно чертки. Тоді треба їх віднавляти.

Площа, на якій гра іде кілька годин на день, н. пр. площа до винайму, де одні грачі відходять, другі зараз приходять, мусить бути тверда.

Токи з глини, перемішаної з піском, з ріни, перемішаної з глинкою і піском, з жужлів з глинаю треба викінчити тим способом, якого вживає ся при будові гостинця. Рівномірно насипану, на 10 до 20 ст. грубу верству, толочить ся тяжким вальцем так довго, аж вийде рівний, гладкий тік. Цементові токи пукануть від морозу і лущать ся. Найліпші площини є асфальтові. Їх викінченем можуть заняти ся лише заводові техніки.

Кожде грище мусить мати поза границями свободний простір. Поза поперечинами мусить бути поле свободне на 8—10 метрів, а попри побочини свободне на 4—5 метрів. Доперва в тій віддали стоїть довкола грища сіткова огорожа, висока на два до чотири метри, котра затримує мячі.

Твердий тік не може бути лише так великий, як сего вимагає грище. Він має сягати три метри поза поперечину, а 2 метри поза побочину. Се дає 30 м. довжини, а 15 м. ширини.

Стовпці до сітки мусять стояти безпечно і не холітати ся. На мураві вбиває ся їх на віддалі 0·90 м. від побочин в землю. Звичайні стовпці суть найліпші. На твердих площах пороблені суть отвори, обведені бляхою, так що стовпці дадуть ся закладати і винимати. Крім тих двох родів стовпців, істнує богато ріжних, більше або менше практичних помислів, як стовпці уставляти, щоби не хитали ся.

Сітка, що іде від стовпця до стовпця має свою, правилом § 1. точно визначену, ширину і довжину. Виплетена є з шнурків. Найдешевша сітка коштує К. 18.— найдорожча К. 40.—. Цілком звичайні, деревляні стовпці, вкопані в землю і заосмотрені зелізними гачиками, щоби розтягнути на них линву, яка двигає сітку, коштують 7 корон. Стовпці штучного систему з корбою до напруження линви дістати можна в ціні К. 30.

Огорожа наоколо цілої площині може бути з шнуркової або з цинкової сітки, розпятої на стовпах, вкопаних в землю а високих на два до чотири метри.

Лишає ся єще пояснити, длячого міри чертож не суть круглими числами. Грище на гру в двійку є н. пр. 23·77 м. довге, а 8·23 м. широке. Чому toti числа не суть круглі н. пр. 24 м. та 8 м.? Се походить відті, що всі міри взято

з Англії, де міряють на „yard“и“. Один „ярд“ рівнає ся 0·914 м. Грище на гру в двійку є після англійської міри 36 ярдів довге, а 12 ярдів широке. Англійські числа суть отже повні.

ПРИЛАДИ ДО ГРИ.

Коли маємо густу і рівно стрижену мураву або гладкий тік, повинні ми постарати ся о порядні мячі і ситце.

До ситківки можна дістати гумові мячі, не обшиті і гумові мячі, обшиті сукном. Toti послідні є більше пружисті і треваліїші. Ситківкових мячів купує ся разом дванайцять в одній коробці. Добрий мяч є твердий в руках. Коли наші пальці чують, що мяч подає ся, то він є слабкий і не пружистий. Пустім мяч на тверду землю. Коли він при другім підскоці підскочить о чверть висоти першого підскоку, то се добрий мяч. Поручити можна мяч „Standard“ австрійської фірми Vereinigte Gummiwarenfabriken, Harburg-Wien, а також мяч „Standard“ англійської фірми Slazenger & Sons, London. Дванайцять мячів найліпшої якости стойть 18 К., інші відміни суть по 15 К., 30 с., 14 К., 50 с., 13 К., 50 с., 11 К., 50 с.

По обох сторонах грища потрібні суть стоячі на ніжках кошики, щоби грачі могли після потреби брати собі з них вигідно мячі під час гри. Два кошики коштують вісім корон.

А тепер ситце! Коли возьмемо ситце в руку, то держак мусить нам лежати вигідно в долоні. Не може він бути ані за грубий ані за тонкий. Коли маємо ситцем, маємо відчути, що рамя виконує замах легко і сильно. Залежить се від довготи черена, крою обруча і тягару цілого решітчика. Після англійської ваги може решітчик мушини важити 14 до 16 „onz“, с. є. унций. Унция рівняє ся нашим 28·35 грамам. Пані уживають решітчиків тяжких на 12 до 14 унций. На кождім англійськім решітчику є вага вибита в унциях.

Треба глядіти, щоби дерево ситця мало подовгасті волокна, а не мало ні суків, ні щілин, щоби шия, с. є части, де обруч сходить ся з череном, була ціпко склеєна. На тім

місци ломить ся решітчик найчастійше. Струни повинні бути рівномірно грубі і кріпко напяте. На увагу заслугують вироби австрійської виробні Thonet і наведеної вже англійської фірми Slazenger & Sons. Ціна решітчика зачинає ся сімома коронами, а кінчить ся на п'ятьдесят коронах. Вибір великий!

На кождім грищу потрібно до збирання мячів двох хлопчиків або двох дівчаток. Они мають мячі, що вийшли з гри, вкинуті до кошиків, кожде на своїй половині грища. Коли чують клик „пайка“, повинні заосмотрити в мячі передовсім тулу сторону, котра тепер буде визивати. Під час гри мають спокійно стояти на боці і не перешкоджати грачам.

ОДЯГ.

Одяг до гри мусить бути як найлекший. Панове убирають довгі сподні з легкої матерії, літну сорочку і пояс. На ногах легонькі капці з гладкими підошвами. До гри на мураві служать капці з гумовими, карбованими підошвами. Голова відкрита. Пані одягають блузку і спідницю, зроблені з легкої флянелі. Голова відкрита або т. зв. маринарковий капелюх. Найважнійшою частиною одягу є обув, яка безуслівно мусить бути без запятків, як найлекша і не тісна.

ПІДБІЙ МЯЧА.

Коли зачинаємо учити ся гри в ситківку, мусимо передовсім вправити ся у визиваню, приниманю і підбиваню мяча решітчиком, не оглядаючись на подробиці в правилах і на спосіб обчислення точок. Двох грачів стає собі на грищу яко противники і старає ся один по другім визивати і підбивати мяч.

Ситце беремо в праву руку при самім кінци черена, так що обнимаємо і держимо ціпко черен всіми пальцями, навіть великим пальцем. Удар в мяч маємо виконувати так, щоби був лукастим розмахом а не уривистим стусаном. З початку ходить лише о се, щоби мяч переходив понад сітку і падав на стаю противника в визначених границях. Навіть при визові треба бути вдоволеним, наколи мяч дістане ся понад сітку в противну стаю. Доперва пізньіше можна стреміти до того, щоби визовок ішов точно на визву. Коли вже грач наберуть дещо вправи в визові і підбою мяча, повинні присвоїти собі докладно правила гри і численс точок та грati вже цілком поважно.

Щоби впровадити мяч в гру, на се служить „визов“, получений з певними уловинами § 6., § 7., § 8., § 9., які доконче треба увзгляднити.

Зовець має станути до першого визову на правім крилі с. є по правім боці від половинної. Він стойть обома ногами не на грищу лише на полі, за поперечиною. В тій поставі, яку зовець мусить прибрести, бо інакше зробить „похібку“, має грач „взввати“, т. зн., підбити мяч так, щоби впав на противний бік сітки, на обчеркнену кратку, звану „визвою“. (Обр. 3.).

Наколи мяч не влучить в визву, а піде десь інде, то визов не важний. Визов є при ситківці одиноким ударом мяча до визначеної ціли.

В який спосіб зовесь підбиває мяч при визові, сего правила не приказують. Практика розріжняє три способи. Опишу той, якого грачі найчастійше уживають. Грач стає один до півтора метра від половинної. Ліва нога стойть на передні, а права двигає ціле тіло, звернене до визви. Лівою рукою під-

Обр. 5. Визов.

мітує зове́ць мяч перед своїм правим боком прямо в гору, десь на метер вище своєї голови. Рівночасно робить ситцем сильний розгін понад праве плече і коли мяч зачинає спадати, влучає єго сильно ситцем в напрямі визви. Щоби скріпити удар, переносить зове́ць в тій самій хвили тягар тіла з правої ноги на ліву (обр. 3). Коли визов виконаний, не належить переривати розмаху ситця. Се псує силу розмаху і є бридко. Ситце продовжує розмах і кінчить зачеркнений лук попри ліве коліно. Під час визову маємо мяч все слідити очима, щоби влучно вдарити і бити серединою решітчика, щоби удар був кріпкий (Обр. 5.).

Визов є не легким ударом, бо треба зручно підкинути мяч, треба мяч влучити решітчиком, щоби перейшов понад стіку і упав на визву. Правила гри признають сю трудність і дозваляють виконати визов єще раз, наколи за першим разом не удав ся.

Визовок, що єго підбито в поданий вище спосіб, летить на визву слабо лукастою, майже прямою лінією та відбиває ся ниско попри землю. Удар решітчиком повинен бути сильний. Нехай мяч летить як найскорше і відбиває ся направно. Всі toti подробиці обчислені на поталу приємця, щоби єму прийшло як найтяжче відбити мяч, а як найлекше утратити точку.

Зове́ць має безусловно вдячнішу задачу, як приємець. Він нападає, а приємець приневолений на разі глядіти, щоби напад не вийшов на єго страту.

Визовок мусить перше упасти у визву на землю, до-перва тоді вільно єго відбити.

Коли під час визову зове́ць бере мяч в руку і підмітує, щоби єго опісля ситцем підбити, то при всіх інших родах підбою грачі цілком не доторкають ся мяча руками, лише підбивають єго решітчиком.

Кождий мяч, крім визовка вільно відбиває під час лету, заки упаде на землю або тоді, коли відбив ся вже від землі і опять підносить ся в воздух. Удар під час лету, перед відскоком від землі зове ся летним ударом, коротко „летняком“; удар мяча під час лету по відскоці від землі зове ся відскочним ударом, коротко „скочняком“. Мячі, відбивані в тих двояких часах, назвім „полеток“ і „відскочок“.

Коли відбиваємо впрост з воздуха і не чекаємо, аж він відобє ся від землі, тоді гра набирає найбільшої енергії і легкости. Летними ударами доказуємо противникovi, що скоро орієнтуємо ся в обороні, та що съміло зачіпаємо. До летняка потрібно добрих очий і скорих ніг. Грач має скоро відчути, куди мяч полетить і зараз до шляху мяча відповідно зблизити ся або віддалити ся, щоби єго розумно відбити противникovi. Від сили полетка (летного мяча) буде залежала сила віdboю. Мяч, що летить слабо дасть ся лекше відбити, мяч що летить з великою силою треба щиро ударити, щоби вернув ся в противнім напрямі. Грач мусить виробити в собі чутє як сильно і під яким кутом має решітчик виконати удар, щоби полеток не пішов ані в сітку ані поза поперечину, значить, ані за близько ані за далеко лише нестаю противника. Для поцілу мяча приходить в поміч згин колін, получений нераз зі згином кадовба в зад, піднос на пальці, підскок в гору, підскок в бік. Ціле тіло має причинити ся до того, щоби грач поцілив мяч і відбив сильно. Рамя мусить свободно рушати ся і кріпко підбивати. Не можемо проте зволікати, щоби мяч напав на нас, лише маємо бити, коли мяч єще є далеко, але вже можемо єго вдарити. Гостя треба достойно принимати.

Коли мяч іде дуже високо, треба підскочити або відбіchi в зад і ударити піднесеним в гору ситцем вперед. Коли стоямо близько сітки, бємо високий, летний мяч, єсли можемо єго засягнути, не вперед, але як найбільше з гори, щоби ішов зараз в діл на стаю противника.

Вправні грачі уміють відбити мяч в тій хвили, як він по відскоці від землі віддалив ся від неї заледви на кілька сантиметрів. Удар сей приходить грачеви в пригоді, коли минув єго низонький мяч. Обертає ся тоді в ліво або в право і бере мяч при самій землі серединою решітчика. Удар сей зове ся „приземняк“.

Щоби брати мяч в летї, на се треба вже довшої вправи. Мусимо памятати, що тут ходить о відбій, а також о поціл в противну стаю. Новики будуть найбезпечнійше ударяти мяч по відскоці від землі. Передовсім, маємо тоді час! Мяч упаде, відобє ся і піде опять в гору. Не набігати на него за

близько! Хто на відскочок мече ся, як яструб на курятко, сей свою захланність переплатить стратою удару.

Упаде мяч при самій границі, то треба нераз вибічи поза грище, щоби єго по відскоці відбити. Кут під яким мяч відскакує від землі, рівнає ся кутови, під яким він на землю злетів.

Летняк і скочняк можемо виконати в сей спосіб, що мяч відобє ся від площини ситця, яка лежить по стороні долоні і се є „долонний удар“ (обр. 6.), або що мяч відобє ся від площини ситця, яка лежить по стороні чиволонків, а се є „чиколонний удар“ (обр. 7.).

Прошу собі уявити: Стоїмо лицем до противника, значить, до сітки. Противник підбиває мяч, а мяч летить по правім боці від нас. Ми звертаємо ся в ту сторону. Тепер ми звернені грудьми до мяча, а лівим боком до сітки. Ліва нога є близша сітки, а права дальнє від неї. Підносимо ситце правою рукою в бік, а тягар тіла спочиває на правій нозі. Бємо в мяч, при чім влучаємо єпо тою площиною ситця, яка лежить по стороні долоні, бо се нам найвигідніше. Щоби удар зміцнити, переносимо рівночасно тягар тіла на ліву ногу. Се є долонний удар. (Обр. 6.).

Тепер возьмім противний случай: Ми звернені в сторону сітки. Суперник бє до нас мяч, а мяч летить по лівій стороні від нас. Звертаємо ся скоро в сей бік. Груди наші звернені до мяча, правий бік до сітки. Права нога є близша сітки, а ліва дальнє від неї. Робимо розмах правою рукою поперед себе, причім тягар тіла спочиває на лівій нозі. Бємо

Обр. 6. Долонний відбій мяча с. є відбій до себе.

в мяч тою площею ситця, яка лежить по стороні чиколонків, бо се нам тепер найвигідніше. Удар взміцняємо сей спосіб, що переносимо рівночасно тягар тіла на праву ногу. Се є чиколонний удар. (Обр. 7., 8.).

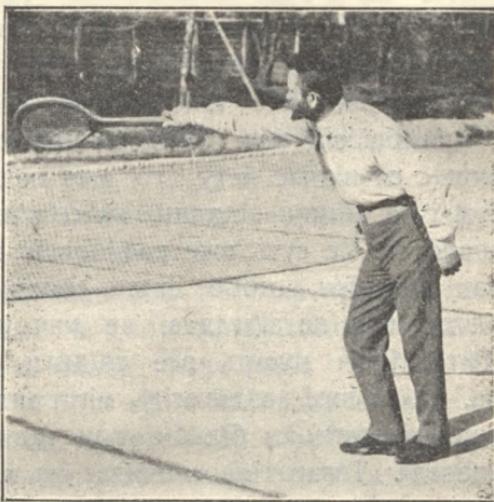
Чи беремо мяч долонним чи чиколонним ударом, не повиннісмо набігати на шлях мяча ані з переду ані з боку.

Груди наші мають творити рівнобіжну лінію з шляхом мяча і повиннісмо зближати ся до того шляху лише тільки, кілько конче потреба, щоби єго засягнути. Тоді наш удар буде свободний і сильний. Ліпше все дальнє стояти і до мяча підбігати, як стояти близько і до удару вертати ся назад. Удар виконати належить серединою решітника і з повним лукастим розмахом.

Розказавши про час, коли можемо відбивати мяч, опісля про спосіб, як сей удар виконує ціле наше тіло, сказати треба, дещо про шлях підбитого мяча.

Шлях може бути плоский або луковий, короткий або довгий, низкий або високий. Зависить се від сили і від кута піdboю решітчиком.

Коли вже грачі уміють так підбивати мяч, що він летить там, де они хотять, не там, де він хоче, тоді можуть грати після якогось пляну. Стоїть противник близько сітки, то грач шле мяч високим шляхом понад противником аж до поперечини, стоїть соперник далеко при поперечині, то грач бє мяч прямим і плоским шляхом зараз за сітку, зайшов противник на ліве крило, то грач шле мяч на праве крило і т. и. Кождий грач старає ся відгадати наміри і похиби другого та післати єму мяч там, де єму ненаручно

Обр. 7. Чиколонний відбій мяча с. є відбій від себе.

відбити. Се є тоді інтелігентна гра, де пізнати бистроту, сприт і рішучість одиниці. Шлях мяча рішає тактику в грі. Мистці в ситківці уміють так підбивати, що мяч не лише летить вперед, але також обертає сяколо своєї поземої або прямовісної осі. Позаяк швидкість обороту около осі зменшується під час лету, то мяч падає на грище під іншим кутом і на іншу віддаль, як се з початку після його шляху здавало ся. Се суть вже рафіновані хитрощі, оперті на правилах механіки, щоби лише соперник навіть після удару і шляху мяча не відгадав, де мяч упаде і не міг його легко відбити. Грач мусить все слідити удару противника і шлях мяча, щоби вже заздалегідь міг приготувати ся до оборони. Ліпше находити ся більше при поперечині або за нею, як на переді. Тягар тіла спочиває на плеснах (передніх частях стопи), коліна є дещо угнуті, очі звернені на соперника.

Коли граємо в чвірки, боронить кождий грач своє крило. Є се дуже не на місци, коли хто бе мяч, який належить ся його спільнникови. Всякі нагани і терпкі уваги по причині злой гри товариша викликають несмак і псують товариський настрій.

ПЕРЕБІГ ГРИ.

Живий опис одної грайки збере подробиці правил в одну цілість та улекшить зрозумінє перебігу гри.

Пан Володимир високий, сильний, але спокійний мушина ставунв до гри з паном Олексою, малим, але гармонійно збудованим молодцем палкої вдачі. Два малі хлопці уставили при кінцях грища кошики на мячі. В кошиках лежало по шість мячів.

Пан Олекса сховав у лівий пястук два патички так, що виглядало, що они рівні і сказав до своего противника: „Прошу тягнути!“ Володимир тягне за один патичок, витягає довший і каже: „Жереб випав на мене, я вибираю собі визов“. „Добре“, відповідає Олекса, „я вибираю собі горішну половину грища. Мені відтам все ліпше бити“. Площа була трохи спадиста.

Оба грачі уставили ся. Володко взяв яко зовець два мячі з кошика, став на правім крилі, але не на грищу, лише за поперечиною на полі, щоби вивчити противника (обр. 3). Олекса яко противник, що приймає визов, став собі на правім крилі своєї горішної стаї, на грищу, без ніякого мяча в руці.

Володко глянув на свого суперника і спитав: Готов?“ Олекса відповів: „Вперед!“

Володко визиває: Поставив ліву ногу на перед, підкинув лівою рукою мяч прямо вгору понад голову, розмахнувся сиццем в правій руці понад праве рамя і підбив мяч так, щоби упав по другім боці сітки на праву визуву, с. є. визуву, що скосом лежала від него. Удар був за сильний і мяч полетів геть поза грище. Але перша похибка при визові не числить ся. Володко підкинув зараз другий мяч, що мав ще в руці і підбив його з того самого місця, але вже слабше. Удар був за слабий і визовок влетів в сітку.

Позаяк зовець зробив дві похибки одну по другій (§ 9., § 11., § 19.), його противник числить собі одну точку. Олекса кликнув для того: Маю пятнайцять!“

Гра уриває ся, бо став ся промах. Треба на ново визивати, тепер вже з другого крила.

Володимир перейшов флегматично на ліве крило своєї стаї (§ 7.), а по дорозі взяв з кошика два мячі. Спитав: „Готов?“ Діставши відповідь: „Вперед!“, став перед поперечиною лівою ногою наперед, але необережно, бо став ню на грище. Підбив мяч, щоби полетів на другий бік сітки, на визуву, що лежала на лівім крилі противної стаї. Мяч полетів правильно понад сітку і впав у праву визуву. Але Олекса не відбив визовка, лише сказав: „Визивай ще раз! Се похибка! Ти став лівою ногою на грищу, а то треба стояти обома ногами за поперечиною, на полі!“.

Володко, згідливий і спокійний чоловік, сказав: „Добре“, посунув ся в зад, щоби стояти за поперечиною і вивчити ще раз. Мяч полетів, а Олекса нетерпеливий з причини такного невдач, що не дали розвинутися грі, підбив мяч, зали сей відбив ся від землі. Але се був визовок, що мусить перше впасти на землю, бо в леті не вільно його відбивати

(§ 13.) Володко, побачивши се, сказав спокійно: „Пятнайцять“.

Гра уриває ся через промах (§ 15). Треба на ново визивати.

Володко переходить на праве крило, бо належить визивати на переміну, раз з одного раз з другого крила (§ 8.).

По дорозі бере мячі з кошика, стає після правила, глядить обережно, де находити ся єго ліва нога та переконує ся, що обі ноги поставив щасливо перед поперечиною. Вдоволений своєю стратегічно корисною позицією (§ 7.) питає членно: „Готов?“ На енергічний клик: „Вперед!“ визиває зовсім правильно, без ніякої похибки. Мяч іде плоско і остро, падає на визві зараз близко за сіткою, так що Олекса мусить зблизити ся до него. Але він вже має научку, бо стратив перше „пятнайцять“, длятого пам'ятає, що має ще доволі часу, бо мяч мусить перше відбити ся від визви. Мяч відбив ся плоско, але далеко в зад, Олекса встиг підійти і підбити в леті на стілько, що мяч низким луком вернув до зовця і впав також близко за сіткою. Володко перейшов був вже тимчасом з поля на середину грища, прискочив скоро ід сітці, але не міг вже захопити мяча в леті. Коли мяч відбив ся від землі, підбив єго так

Обр. 8. Чиколонний відбій мяча с. є. відбій від себе.

сильно, що мяч полетів високо і далеко поза противника. Олекса відчув інстинктивно, що Володко добре почастує мяч і почав був вже передше вертати. Тепер подав ся кількома скоками в зад, розмахнув ся ситцем сильно поза плечі і поцілив мяч. Мяч пішов на стаю противника, але впав по єго лівім боці і подальше від него. Удар був сильний

і виконаний з гори, не з долу. Володко знов, що такий мяч відобє ся високо від землі. Часу є много! Він перейшов поважним кроком правника, що поздавав всі іспити, на ліве крило і прийшов саме в пору, коли мяч по першім веселім підскоці наміряв зіскочити назад на землю, щоби вивернути козла. До сего не прийшло. Володомир підбив мяч. Але мяч був на ліво від него. Удар такого мяча, що є нам по лівім боці, а ми бємо правою рукою, є звичайно послабий. Мяч полетів бездушно на противну стаю. Олекса стояв собі близько поперечини і не надіяв ся, що противник такий високий мяч так слабо підобє. Мяч упав близко сітки, відбив ся від землі, вернув назад до неї і хотяй слабий, зачав по ній гуляти присюди. Олексі було задалеко. Він вправді побіг ід сітці, прибув однак лише на те, щоби побачити як мяч танцює козачка. Ся легкодушна веселість дуже єму не подобала ся. (§ 15. уступ 7.) Се був промах. Володко зголосив: „Маю трийцять!“

Промах перериває гру. Треба її на ново визовом розпочати.

Володко перейшов на ліве крило своєї стаї, щоби визивати „на переміну, раз з правого раз з лівого крила“ (§ 7.), взяв два мячі в ліву руку та уставив ся до визову. Перший мяч застряг як щупак в сітці. Але перша похибка при визові не числитися. Володко визвав другий раз без похибки. Удар не був сильний, Олекса відбив мяч по відскоці від землі в такім напрямі, що він упав коло правої побочини противника. Володко, маючи довгі ноги, перебіг борзо на праве крило, а присівши дещо, відбив в леті, коли мяч був майже при землі. Се Олексу вправило в такий подив, що кликнув: „Аaaa!“

Оба грачі підбивали тепер правильно і посилали мяч як найдальше від свого противника, щоби утруднити відбій. Підбивали відразу в леті, або били мяч по першім відскоці від землі. В кінці мячеви не стало терпцю. Він конче хотів остати думками і тілом писко на землі, а тут двох людей здається, ідеалістів, все єго гнало в гору, високо понад позем сірої глини. Коли раз упав нарочно далеко від Олекси, підскочив єще раз низко і покотив ся вигідно і лініво по землі. „Маю сорок!“ кликнув Володко.

Промах перервав гру. Володко перейшов на праве крило, взяв два мячі в ліву руку, і виконав правильно визов. Але Олекса зголосив спротив: „А де є „готов?“ Ти хочеш зараз всю виграти. То є похибка!“ — „Нї се не є похибка“ відповів Володимир, „се лише даремний мяч“, бо я визвав, коли ти єще не був готов“. (§ 16.) „Нехай тобі буде даремний мяч, але питати ся мусиш“. — „Вже спокійно, готов?“ — „Вперед!“ Володко визвав знов, але вдарив ситцем так криво, що мяч пішов у неправну визву, іменно у визву, що лежала по другім боці сітки просто него, місто упасти на визву, лежачу по другім боці скосом від него. „Похибка!“ кликнув Олекса. „Так єсть! Похибка“. (§ 9. уст. 4.) Володко взяв третій мяч і думав, що тепер вже піде добре. Підкинув мяч і замахнув ся, але не поцілив. „Друга похибка!“ кликнув Олекса. „Нї не похибка, я мяча цілком не доторкнув ся. Загляни в ситківковий кодекс. Я єго добре знаю. Мій визов з того крила єще не виконаний“, звучала відповідь (§ 9.) „Гарно, гарно, хочеш певно на тім крилі осісти на стійний побут?“ Оба розсміяли ся. Хлопець подав Володкови четвертий мяч. Але як не веде ся, то не веде ся. Володко післав визовок за сильно і сей упав поза правну визву, на грище (§ 9. уст. 5.) „Друга похибка! Тепер є у мене трийцять“, сказав весело Олекса, „я вже потерпав, що зі мною буде лихò“.

Володимир перейшов на ліве крило, за поперечину, щоби визовом продовжати перервану гру. Визов був під кождим зглядом правильний і гарно виконаний. Мяч розпочав свою воздушну подорож. Струни в решітках бреніли від ударів. Мяч зіскакував на землю в ріжних місцях грища, але грачі уміли єго все в пору допасті і нагнати в гору. Змучений летом припав мяч в кінци так тужно до землі, що Володко відбив єго в гору за слабо і ударили єще раз. Се Володка погубило, бо мяча два рази підбивати не вільно (§ 15. уст.)

„Сорок! Рівня!“ — гукнув Олекса! Володко перейшов на праве крило, визвав поправно свого суперника і борба розпочала ся на ново. Коли раз Олекса відбив мяч поза грище і втратив через сей промах точку, сказав Володко: „Звіжка!“ Володко перейшов на ліве крило. Єще один ви-

зов і довга борба. В воєннім розгарі підбіг раз Олекса за близько, так що не міг влучити мяча решітчиком, за то мяч удалив його в груди (§ 20. уст. 1.) Володко відозвав ся спокійно: „Моя пайка“.

Перша пайка скінчила ся. Грачі міняють ся на стаї (§ 23.) На долішну стаю приходить Олекса, горішну бере Володко. Зовцем є тепер Олекса, а приємцем Володко (§ 6.) В тій пайці побідив Олекса. В третій пайці остались грачі на тих самих стаях на яких стояли в другій (§ 23.) Володко був зовцем. Тепер побідив знов Олекса. В четвертій пайці заміняли ся грачі на стаї і остались при тих стаях дальше також в пятій пайці. В шестій пайці змінили стаї і остались при нових стаях і в семій пайці. На тій основі міняли ся стаями і в дальшім перебізі гри. Визов переходив на переміну від одного до другого. Оба грачі здобули по чотири пайки. Се була „надрівня“. Володко здобув пайку по „надрівні“, мав отже „надвижку“.

Але Олекса так запалив ся до гри в слідуючих двох пайках, що виграв обі і здобув цілий „склад“.

Додати належить, що при поважних змаганях треба здобути або більше число з визначеної скількості складів або два склади більше ніж противник, раз по разі. Виділ, що уладжує змагання, оголошує заздалегідь, котрий з тих двох способів вибрав до означення побіди.

Коли грає чвірка, на двох стаях стає по двох грачів. Оба грачі на одній стаї є спільниками і обчислюють точки не кождий для себе окремо, лише спільно так, якби грав лише один грач. Порядок при визові і приємі в чвірній грі визначений є точно правилами § 30. § 31.

СЛОВНЯ.

Численє точок.

love-all (lāv-o ^{a]})	= оба нич
love-fifteen (lav-fiftīn)	= нич-пятнайцять
fifteen-all (fiftīn-o ^{a]})	= оба пятнайцять
love-thirty (lav-tsörtī)	= нич-трийцять
fifteen-thirty (fiftī i-tsörtī)	= пятнайцять-трийцять
thirty-all (tsörtī-a ^{oll})	= оба трийцять
love-forty (lāv-fortī)	= сорок
fifteen-forty (fiftīn-fortī)	= пятнайцять-сорок
deuce (djus)	= рівня
advantage (ädvāntēdsch)	= звижка
game (gejm)	= пайка
games-all (gejms-o ^{a]})	= надрівня
advantage game (ädwāntēdsch gejm)	= надвижка
set (sēt)	= склад
one-set-all (ön-sēt-o ^{a]})	= оба склад
match (maëtsch)	= грайка.

Грище і гра.

ace (ejs)	= точка, здобута ударом
backhand stroke (ba ^e khāend stro ^u k)	= чиколонний удар, до- словно: удар на відлів
ball in play (ba ^{ol} in plej)	= мяч в грі
base-line (bejs-lajn)	= поперечина
central-line (séntrōl-lajn)	= половинна
champion (tschāempioñ)	= мистець
championship (tchāempioñschip)	= мистецтво, мистъ
change over! (tschejndsch o ^u wōr)	= зміна стай!
court (ko ^u rt)	= площа до ситківки, яка обнимає грище і поле, обведене огорожею
cut (kat)	= закрутити мячем, підбити єго так, щоби підчас лету крутив ся около своєї поземої осі взад
double court (dabl ko ^u rt)	= грище чвірне і трійне
doubled (dăbld)	= присідок, мяч, що два рази присів до землі

- double game (dabl gejm) = двійна гра
drive (drajw) = сильно ударити мяч з долу, щоби під час лету крутив сяколо поземої осі вперед
fault (fa^ʊlt) = похибка, похибок, с. є хибно при визові підбитий мяч
forehand-stroke (fourha^ɛnd stro^ʊk) = долонний удар
ground-stroke (graund-stro^ʊk) = скочняк, с. є удар мяча, що відскочив від землі
half-court-line (hæf-kour^t-lajn) = половинна
handicap (hændⁱkæp) = гра з полекшами для слабшого гравця, котрі є обтяженем ліпшого гравця
in, inside (insājd) = „у нас!“, клик, коли гравець запевняє, що мяч упав ще на грищу і не є „проч“
left court (left ko^ʊrt) = ліве крило
let (let) = даремок, даремний мяч
line (lajn) = „чертка!“, клик, коли мяч упав на граничну чертку; він є „черткою“ і числить ся за добрий
lift (lift) = закрутити мячом, підбити його так, щоби під час лету крутив сяколо поземої осі вперед
lob (lɒb) = гірняк, с. є удар, щоби мяч пішов в гору понад суперника і упав за ним коло поперечини
lob-volley (lɒb-wɒli) = летняк, с. є підбій мяча в леті, закинував на землю
match (ma^ɛtsch) = змагання, грайка, цілий перебіг гри, що кінчується побідою
net (net) = сітка
not ready! (nōt rēdi) = „ще не готов!“ клик приємця, щоби зовесь не засновав, бо він ще не готов
out! outside! (aut, autsājd) = проч!, клик гравця або судії, коли мяч упав на землю поза грищем
outside-line (autsājd lajn) = побочина
owed odds (o^ʊd-ōds) = полишок
partner (partner) = спільник, товариш зовсія або приємця
play! (plej) = „готов?“ клик зовсія, що зачинає гру, дословно значить play: грати
play-on (plej-ɒn) = „вперед!“ поклик приємця, щоби зовесь визивав; поклик судії, щоби перервану гру продовжати
posts (po^ʊsts) = стовпці при сітці

- racket (ra^eket) = ситце, решітчик
ready! (rēdi) = „вперед!“ відповідь приємця, що зовесь
може зачинати; дословно значить ready: готов
received odds (rīsīwd ñds) = надаток
referee (référī) = безсторонник
right (rajt) = правильно; мяч, що упаде при визові після
правил є правильний
right court (rajt ko^urt) = праве крило
score (skōr) = список точок
server (sōrwēr) = зовесь, грач, що зачинає гру, дословно:
подавач
service (sōrwēs) = визов, підбій мяча на початку гри
service-line (sōrwis-lajn) = визовна чертка
sérvice side-line (sōrwis sajd-lajn) = побочина визви
side-line (sajd-lajn) = побочина
single court (singl ko^urt) = двійне грище
single game (singl gejm) = двійна гра
smash (sma^esch) = ляш, кріпкий відбій високо надлітаючого
мяча
stop! (stōp) = „стій!“ клік, щоби перервати гру
striker-out (strājkēr aut) = приємець, грач, котрого зовесь ви-
зиває мячом до гри, дословно: відбивач
stroke (stro^uk) = удар, точка
team (tēm) = відділ грачів
three-handed game (tsrī-hāndēd gejm) = трійна гра
tournament (tūrnāmēnt) = турнір
twist (t^ust) = обкрутити мяч, підбити його так, щоби підчас
лету крутився около своєї прямої осі в право
або в ліво
umpire (ampájr) = судия
up! (ap) = „не присів!“ осьвід грача, що мяч сі в грі, бо єще
не присів другий раз на землю, значить дословно
тільки, що німецьке: auf!
volley (wōli) = летняк, відбій мяча в леті, заки мяч упав
і відбився від землі
half-volley (haf-wōli) = відземняк, удар мяча, що вже відбив
ся, але находитися доперва залишила кілька санти-
метрів при землі.

„ГОТОВ?“

Так, я готов, і кличу до вас „Вперед!“, бо переглянулисъмо вже сю збірку правил до кінця. Шукайте місця на ситківкове грище, приладьте все, що потрібне і ставайте до гри. Хочете поучити ся обширно про тактику гри, спосіб підбивання мяча та про уладу турнї, прочитайте три найліпші, прегарно образковані дїла про ситківку: Robert v. Fichard, *Lawn Tennis*: Leipzig, Grethlein M. 4. — P. A. Vaile, *Lawn Tennis von Heute*. Hamburg, 1905. Suesskind K, 7·80. R. F. & H. L. Doherty, *on Lawn Tennis*, London, 1903. К. 8.—. Руський опис сеї гри вийшов в р. 1900 п. з. „В. Лаврівский, *Lawn Tennis*“ 16 сторін. На наведених тут дїлах опер я мій опис. Дякую панам А. Андроховичеви і М. Вознякови за поміч при шуканю руських слів, які віддали би суть англійської, технічної словнї. Веселої забави паням і панам!

Бб.

Обр. 9. Долонний відбій.

ШКІЛЬНІ ВІСТИ.

Учительський Збір

з кінцем шкільного року 1908/9.

Директор:

о. Кархут Спиридон, дійсний радник і референт митроп. консисторії, член суду супружеского і церковного, ц. к. професор академічної гімназії в VIII. ранзі, учив латинського і грецького язика в III. кл. і від мая польського язика в приготовл. клясі 14 год. тижнево.

а) Учителі обовязкових предметів:

1. Адриянович Володимир, заступник учителя в ц. к. академічній гімназії, учив математики в III. клясі 3 год. тижнево.

2. Бережницка Олена, кваліфікована учителька для ц. к. середніх шкіл, господиня I. кл., учила польського язика в I., II. і III. кл., математики в II. кл. і науки природи в I., II. і III. кл. 15 год. тижнево.

3. Левицкий Юліян, ц. к. професор академічної гімназії, учив географії в I. кл., і історії і географії в II. і III. кл. 10 год. тижнево.

4. М. Антонія Анна Лесняк ЧСВВ., учителька народних шкіл і ручних робіт, учила від мая німецького язика і математики в приготовл. кл. 9 год. тижнево.

5. о. Лужницький Леонід, дійсний радник і референт митроп. консисторії, ординаріятский комісар для народних і виділових шкіл у Львові, член суду церковного, ц. к. професор-католик академічної гімназії, учив релігії в приготовл.,

I., II. і III. кл. 8 год. тижнево; крім того уділяв екзорт для всіх чотирох кляс закладу.

6. **Макарушка Евстахій**, доктор фільософії, ц. к. професор академ. гімназії в VIII. ранзі, господар III. кл., учив руского язика в I., II. і III. кл. 9 год. тижнево.

7. **Роздольський Йосиф**, ц. к. професор філії академічної гімназії, учив латинського і німецького язика в I. кл. 12 год. тижнево.

8. **Сальо Людвік**, ц. к. професор академічної гімназії в VII. ранзі, учив німецького язика в III. кл. і математики в I. кл. 7 год. тижнево.

9. **М. Віра Ольга Слободян ЧСВВ.**, кваліфікована учителька для народних шкіл, господина приготування кл., учила в тій клясі язиків руского, польського і німецького, математики і каліграфії 21 год. тижн., а від мая по причині побільшення обовязків монастирських лиш руского язика і каліграфії 9 год. тижнево.

10. **Цеглинський Роман**, ц. к. проф. акад. гімназії в VIII. ранзі, господар II. кл., учив латинського і німецького язика в II. кл. 12 год. тижнево.

б) Учителі надобовязкових предметів:

1. **Боберский Іван**, ц. к. професор академічної гімназії, учив гімнастики в 2-ох відділах — разом 2 год. тижнево.

2. **Левицкий Юліян**, (я. в.) учив історії рідного краю в III. кл. 1 год. тижнево.

3. **Лесняк Марія**, учила ручних робіт в 4-ох відділах — разом 4 год. тижнево.

4. **Макарушка Евстахій**, (я. в.) учив французького язика в III. кл. 3 год. тижнево.

5. **Прокеш Олена**, учителька виділової школи ім. Шевченка, учила рисунків в 2-ох відділах — разом 3 години тижнево.

6. **М. Віра Ольга Слободян ЧСВВ.**, (я. в.) учила співу в 1 відділі і каліграфії в 1 відділі — разом 3 год. тижнево.

II.

Важніші постанови ц. к. шкільних Властей.

На запит дирекції з дня 29. червня 1908. Ч. 44. повідомила Вис. ц. к. Рада шк. кр. під днем 15. липня 1908. Ч. 29.230, що обставина, що учениця скінчила певний обсяг студій в ліцею женьськім, не впливає зовсім на міру і обсяг вимогів при вступних іспитах до котроїбудь кляси гімназіяльної“. — Се значить, що ліцеантки, наміряючи перейти до гімназії, обовязані складати іспит зі всіх предметів кляс гімназіяльних, попереджаючих клясу, до якої бажають бути приняті, а з того слідує само собою, що ліцеї не є зовсім родом гімназії реальної без латини і греки, ані школи реальної; они рівнорядні лиш з учительськими семинариями, скоро є видані якраз приписи, нормуючі з одної сторони перехід з гімназій до шкіл реальних і навідворот, з другої-ж з ліцеїв до семинарій і з тих знова до ліцеїв.

Вис. ц. к. Рада шк. кр. рескриптом з дня 29. вересня 1908. Ч. 47.605. затвердила склад учительського збору на шк. р. 1908/9.

Вис. ц. к. Рада шк. кр. рескриптом з дня 12. жовтня 1908. Ч. 48.756. позволила, щоби день Покрова Пресв. Богородиці, яко день Покровительки закладу, обходжений був торжественно.

По причині пануючої у Львові шкарлятини зарядила Вис. ц. к. Рада шк. кр. обіжником з дня 28. грудня 1908. Ч. 65.450., щоби в днях поміж фериями съят Різдва Христ. після обр. римо — а гр. кат. була шкільна молодіж від науки свободна.

Вис. ц. к. Рада шк. кр. рескриптом з дня 28. грудня 1908. Ч. 57.449. заборонила шкільній молодіжі участь в публичних забавах під загрозою виключення зі школи.

Вис. ц. к. Рада шк. кр. під днем 5. лютого 1909. Ч. 4.598. повідомила, що Вис. ц. к. Міністерство Віроісповідій і Пропаганди рескриптом з дня 20. січня 1909. Ч. 957. наділило тутешній заклад правом публичності на шк. р. 1908/9.

На запит дирекції з дня 9. лютого 1909. Ч. 12. повідомила Вис. ц. к. Рада шк. кр. під днем 17. марта 1909. Ч. 8.153., що повторний іспит учениць, що могли би в річнім съвідоцтві одержати степень відзначаючий, з предметів, котрих наука кінчить ся в I. півроці, задля поправи одержаної з тих предметів ноти достаточної на ліпшу по мисли обовязуючих приписів є недозволений.

III.

Плян науки.

а) Предмети обовязкові.

Кляса приготовляюча.

Наука в приготовляючій клясі відбувалася після пляну, визначеного для IV. кл. шкіл народних висшого або мійского типу зі змінами, порученими рескриптом Вис. ц. к. Ради шк. кр. з дня 20. листопада 1894. Ч. 25.098., виданим для ц. к. гімназії з руским викладовим язиком в Пере-мишли.

Кляси I.—III.

В клясах I., II. і III. учену в шк. р. 1908/9 після пляну міністерствального з дня 23. лютого р. 1900. Ч. 5146., з новим же шкільним роком віде в житє плян для гімназій, виданий розпорядком Є. Е. П. Міністра Віроісповідій і Просвіти з дня 20. марта 1909. Ч. 11.662.

б) Предмети надобовязкові.

1. Істория рідного краю. В клясі III. учену сего предмету способом біографічним від часів найдавніших до р. 1492.

2. Французский язык. Науку французского язика побирало 20 учениць III. кл. в 3 год. тижнево на основі підручника Стефана-Шурата Ч. I. Перероблено всі вправи в сім підручнику (переводи з французского на рідну мову) з дотичними партіями з граматики (деклінація, відміна дієслів être

i avoir i вид підметний дієслів, окінчених на ег). Вправи письменні домові і шкільні на основі перероблених уступів.

3. Спів. Наука відбувалася в 1 відділі 2 рази в тиждень.

Після підручника І. Воробкевича Ч. III. брано теорію співу, а то: тон, ноти, ключі, ритм: а) вартість нот, б) такт або поділ, знаки при нотах, будова гам; віддих при співі і постава в часі співу. Практично вправлялися учениці в співанню вправ зі згаданого підручника в І. півроці, в ІІ. більше в співанню пісень на два або три діточі голоси.

Співано: „До Дністра“ А. Манастирського. „Кантата в честь Цісаря“ гарм. І. Біликівського. „Вечер“ І. Матюка. „Согласно з серця глубини“ кантата І. Б. „Заграв ліс“ І. Б. „Рідна мова“ І. Воробкевича. „Звіночок чути“ гарм. І. Б. Гимн австрійський і народний.

З церковного співу: Служба Б. О. Ніжанковського, тропарі воскресні, съяточні і пісні побожні в честь І. Христа і Преч. Діви.

4. Роботи ручні. Наука відбувалася для кождої з чотирох класів окремо по 1 год. тижнево.

В низших класах шито з початку платки, відтак в приготуванні. класів роботи дротові, шилочковані і вишивані, в І. кл. по шитю вишивані, в ІІ. шиті сорочки і гафт білий, в ІІІ. гафт кольоровий і єго практичний приміні.

5. Каліграфія. Науку сего предмету побирали визначені учениці з кл. І. і ІІ. по 1 год. тижнево.

В І. кл. в І. півр. писано малі букви і слова після взорів, подаваних на таблиці, в ІІ. півр. букви великі і слова та речення по взірцям С. Татуха і К. Новицького.

В ІІ. кл. писано висші числа зошитів С. Татуха.

6. Рисунки. Наука рисунків відбувалася в кл. І. в 2 год. тижнево, а в кл. ІІ. і ІІІ. спільно в 1 год. тижнево.

В І кл. взято: рисоване розет в квадраті і колі, рисоване з моделів фляшки, тарельчика, флякона, збанка, умбри і т. і., рисоване листків з природи і витягане ріжнокрасковими олівцями; в ІІ. і ІІІ. кл. рисоване листків з природи, мальоване сильветок листків, мотилів і пер, мальоване листків, галузок, мотилів і пер з природи ріжними красками.

7. Гімнастика. Вправи відбувалися в 2 год. тижнево в сали „Сокола“ при ул. Рускій ч. 20. Учениці були

поділені на відділ більших і менших. Година вправ ділилася на слідуючі частини: 1. Впоряд. 2. Свобідні вправи. 3. Перший прилад. 4. Другий прилад. 5. Забава. 6. Біг. Руховий одяг учениць був такий сам, який завело Педагогічне Товариство в жіночім семинарі після шведських і німецьких взірців: Чорні легкі мешти, чорні панчішки, чорні шараварки, темно-синій пояс, чорна або ясно-синя блюзка. Кожда учениця, яка справляє собі руховий одяг, має точно тримати ся того крою і тик красок.

Примітка. Учениці відбули під проводом учителів дві прогулки: до Словіти і Брюхович.

IV.

Прибори наукові.

А. Бібліотека.

1. Бібліотека учительська

збільшила ся о 10 книжок так, що числить тепер 75 томів.

2. Бібліотека для молодіжі.

а) До рускої бібліотеки прибули отсі книжки : 1) Японські казки. 2) Цікар Франц Йосиф I. 3) Др Ів. Демянчук, Перекази старанного сьвіта. 4) Дзвінок за рік 1908. 5) Сара Кру. 6) В турецькій неволі — оповідане. 7. Ведмедівска попівна. 8. Александров Волод. І. Чижикове весілє. II. Живе озеро. 9. Верн, Крізь бльокаду. 10) Галайда, Про сиріт. 11) Загірня, Як визволились північ. — американ. Штати. 12) Казки з тисяч і одної ночі ч. I. II. і III. 13) Молодіж-Тернопіль 1904. 14) Руска письменність : Твори Квітки I.-II., Маркіяна Шашкевича, Головацкого, Устіяновича і Могильницького. 15) Тобилевич, Хазяїн, 16) Тобилевич, Чумаки. 17. Н. Аркас, Істория України. 18) Марк Твайн, Пригоди Гука. 19) Крушельницький, Бібліотека ч. I. і II.

б) До польської бібліотеки: 1) Umiński, Zwycięzcy ocepanu. 2) Żeromski, Echa leśne. 3) Amicis, Edmund. 4) Anczyc, Opisy i przygody. 5) Sienkiewicz, (dla młodzieży), Krzyżacy. 6) Potop. 7) Pan Wołodyjowski. 8) Quo vadis 9) Pisma tom V. 10) Konopnicka Marya, Wybór poezyi. 11) Dym i inne nowele. 12) Becker, Powrót Ulissesa. 13) Sienkiewicz, Nowele. 14) Anczyc, Przygody żeglarzy. 15) Girardin, Nygus. 16) Gruszecki, Na drugą półkulę. 17) Umiński, Pole dyamentowe. 18) Jak powstała ziemia. 19) Martin, Historya kawałka węgla. 20) Żuławski, Na srebrnym globie.

6) До німецкої бібліотеки: 1) Bibliothek deutscher Autoren für mittlere Lehranstarten mit Erläuterungen und einem deutsch-polnischen Wörterbuche, Warschau 1906. Band. I. IV. VI. VII. 2) Regensburgerbibliothek : Chr. v. Schmied : die Nachtigall, der Diamantring, Das Marienbild. Bauberger : Die Erdbeeren, Die Macht des Gebetes, Der lustige Baumeister. 3) Naturwissenschaftliche Jugendbibliothek : Joh. Niessen : Im Reiche der Blumen. 4) Felix Nabov, Der Kreuzzug der Kinder. 5) Fouqué J., Undine. 6) Scheffel I. V., Der Trompeter von Säckingen. 7) Wallace L., Ben Hur.

Б. Габінет історично-географічний.

В шк. р. 1908/9 закуплено : а) До науки географії : 1) Гельцль — Зайберт — Попович, Mapy австро-угорської Монархії. б) До науки історії : Spruner-Bretschneider Histor. Ward-

atlas: а) Europa zur Zeit der Reformation, б) Zur Zeit des 30 jähr. Krieges, в) Im XVIII. Jahrhundert і г) Im Zeitalter Napoleons.

В. Образи до науки з погляду прибули отсі:

1) Gurlitt, Anschauungstafeln zu Cacsars Bellum Gallicum : а) Castra Romana, б) Alesia, в) Caesar und Arioivist, г) Vercingetorix, г) Caesars Landung in Britannien і д) Sturm auf Avaricum. 2) Lehmann, Kulturgeschichtliche Bilder: а) Sendgrafengericht, б) Bauern und Landsknechte, в) Aus der Rococozeit, г) Volksopfer 1813. 3) Lohmeyer, Wandbilder für den gesch. Unterricht: Gustaw Adolf vor der Schlacht bei Lützen. 4) Luchs, Kulturhistorische Wandtafeln: а) Madonna Sixtina (Raphael) б) Maria Theresia, в) Napoleon I. 5) Seemanns Wandbilder: а) Peterskirche in Rom, б) Niobe. 6) Bilder aus Russland: а) Schwarzerdegebiet, б) Kleinrussland, в) Steppe, г) Polessia. 7) Geistbeck und Engleeder, Typenbilder: Die Rosengartenkette. 8) Gerasch und Pendl, Geogr. Bilder aus Österreich-Ungarn: а) Prag, б) Triest, в) Salzburg. 9) Lehmann, Geogr, Charakterbilder: а) Ungarische Puszta, б) Tirolerdorf mit Volkstypen, в) Die Adelsbergergrotte, г, і г) Wien.

Г. Габінет природописний.

Числить 103 предмети в 446 примірниках до науки зоологии, 26 предметів до науки ботаніки і збірку, зложену з 140 мінералів. Крім того належать до сего габінету атлас зоологічний Schreibera, 4 таблиці зоологічні Schreibera, 81 таблиць зоологічних Leutemanna, 68 таблиць ботанічних Zippel-a і Bollmann-a, атлас ботанічний Willkomm-a і 4 люпи.

Г. Габінет фізикальний.

В шк. р. 1908/9 прибули до науки фізики:

а) Механіка загальна.

1. Галілея прилад до оказання руху рівномірно прискореного. 2. Прилад до оказання мету. 3. Підйома з тягарками. 4. Коливорот. 5. Бльок. б, Площа похила. 7. Клин. 8. Шруба. 9. Рівнобіжник сил. 10. Прилад до оказання осередка ма-

си. 11. Римска вага. 12. Прилад до оказаня родів рівноваги. 13. Weinhold'a відосередна машина. 14. Вага з приладом Архімеда (гідростатична вага). 15. Пружинова вага. 16. Динамометер. 17. Відосередна зелізниця. 18. Watt'a регулятор. 19. Перстені до ствердженя сплющення землі. 20. Кулі елястичні.

б) Механіка течий і газів :

1. Воздушна вага. 2. Модель праси гіdraulічної. 3. Прилад до оказаня передачі тисненя течий. 4. Посудини сполучені. 5. Посудини волосковаті. 6. Прилад до оказаня : а) тисненя на дно, б) тисненя серед течий, в) взгону. 7. Ареометер для густих течий. 8. Ареометер для легких течий. 9. Лівар простий. 10. Лівар зігнений. 11. Баня і студня Герона 12. Рурка Toricelli'ого. 13. Барометр. 14. Прилад до оказаня права Boyle'a-Mariotte'a 15. Манометер. 16. Помпа ссуча. 17. Помпа гнетуча. 18. Сикавка пожарна. 19. Млинок Сегнера з водотиском. 20. Помпа пневматична з дзвоном. 21. Прилад до оказаня тягару воздуха. 22. Бароскоп. 23. Модель машини парової в перерізі.

в) Акустика.

1. Прилад до оказаня філястого руху. 2. Сирена Seebeck'a і Savart'a. 3. Акустичний ріжок. 4. Говірна труба. 5. Сопілки. 6. Плити Хляднього, 7. Монохорд. 8. Сталеві плитки. 9. Вилки строєві.

г) Оптика.

1. Прилад до окаваня розходженя світла. 2. Фотометр Rumford'a 3. Оптичний кружок Hartl'a 4. Зеркала плоскі під кутом. 5. Зеркала кулисти. 6. Калейдоскоп. 7. Скляна призма. 8. Сочки збираючі і розсіваючі. 9. Модель ока. 10. Стереоскоп. 11. Темня оптична. 12. Мікроскоп простий. 13. Модель : а) зложеного мікроскопа, б) телескопа Галілея.

г) Магнетизм і електричність :

1. Природний магнет. 2. Штучний магнет. 3. Магнетна батерия. 4. Голка магнетна. 5. Голка інклінаційна. 6. Голка астатична. 7. Компас звичайний і морський. 8. Палочка скляна і еbonітова. 9. Маятник електричний. 10. Прилад інфлюенційний. 11. Прилад до оказаня розміщення електричності. 12. Електрофор. 13. Електрична машина. 14. Машина Wimshurst'a. 15. Бутелька лейденська. 16. Таблиця Франкліна. 17.

Гальванічне звено : а) Bunsen'a б) Daniell'a в) Leclanche'a г) Buff-Bunsen'a. 18. Батерия електрична. 19. Гальваноскоп. 20. Лямпка жарова. 21. Прилад до електролізи. 22. Прилад до гальваноплястики. 23. Електромагнет. 24. Електричний дзвінок 25. Телеграф Morse'ого. 26. Прилад до індукції ель. 27. Колісце Neeff'a. 28. Апарат індукційний Ruhmkorff'a 29. Модель електр. зелізниці. 30. Рурки Geisslera.

Д. Габінет рисунковий.

В шк. р. 1908/9 закуплено : Держак до моделів, шестистінник, граняк, піраміду чотиростінну, стіжок, валець, кулю і чотири основні види глиняних посудин.

Е. До науки геометрії
прибула збірка моделів тіл геометричних.

V.

Жертві

на наукові середники закладу.

Хвальне Товариство взаїмних обезпечень „Дністер“ на предложені Хвальної Дирекції того Товариства признало закладови одноразову підмогу в квоті 400 К., за що висказує ся тут сердечну подяку.

VI.

Хроніка закладу.

По причині пануючої у Львові пошести шкарлятини відбулися вписи учениць доперва в днях 12. і 14., а вступні істтиги до приготовляючої і першої кляси 14. вересня.

Шкільний рік 1908/9 розпочав ся дня 15. вересня торжественным Богослуженем в церкві СС. Василияноک, по котрім відспівано гимн св. Амвrozия і цісарський.

Дня 5. жовтня з приводу іменин Єго ц. і к. Апостольского Величества відправлено в церкві СС. Василианок торжественне Богослужене, по котрім відспівано цісарський гимн і Многая лїта.

Дня 14. жовтня, в день Покрова Пресв. Богородиці обходжено съято Покровительки закладу Преч. Діви Marii торжественным Богослуженем, під час котрого виголосив о. Катихит до молодїжи відповідну проповідь.

Дня 19. листопада відправлено в церкві СС. Василияноک поминальне Богослужене за упокій душі бл. п. Цісаревої Єлісавети. Той день був вільний від шкільної науки.

Дня 20. листопада обходжено торжественно 50-літний ювілей съященства Є. С. Пія X. торжественным Богослужене в церкві СС. Василияноک, котре закінчено відспіванем гимну св. Амвrozия, уділенем благословеньства Найсв. Тайнами і многолітством Є. Съятости.

Слідуючого дня ввечер устроєно при співучасти інституток СС. Василиянок, учениць інших шкіл, ювілейний концерт в честь Є. Съятости з відповідною вокально-музикальною програмою. Концерт отворив о. Катихит промовою, в котрій пояснив значінє Примату Апостольської Столиці, представив високі душевні прикмети Є. С. Пія X. і візвав до діточої любови і почитання Єго Богом поставленої пасти Христове стадо Особи.

Дня 2. грудня обходив заклад торжественно 60-літний ювілей вступленя на престол Найяснішого Цісаря нашого Франц Йосифа I.

Того дня відправлено в церкві СС. Василиянок торжественне Богослужене, по котрім відспівано гимн св. Амвrozия, цісарський гимн і Многая лїта. Відтак висказав директор в товаристві пп. проф. Олени Бережицкої і Р. Цеглинського перед Є. Е. П. Намісником вірнопідданчі чутства і желаня для наймилостивішого Монарха в імені учительського збору і шкільної молодїжи закладу з нагоди того радісного для народів Австрії съята.

Того дня ввечер устроїла шкільна молодіж виключно власними силами ювілейний концерт з відповідною вокально-музикальною програмою. Концерт, котрий зволив звеличити своєю присутністю яко делегат Вис. ц. к. Ради шкільної краєвої Інспектор краєвий Вп. П. Радник Др Ф. Майхрович, отворив проф. Юліян Левицкий промовою, в котрій пояснив шкільні молодіжи основно значінє торжества сего ювілею, представив ласки, яких дізнав руский народ від Наймилостивішого Ювилята, і візвав користати як слід з тих дібр, які нам уможливлено під скриптуром Єго Найдостойнішої Особи, особливо із спромоги образувати ся в своїй рідній мові, щоби навчитись її любити і дорожити своїми народними съятощами.

В днях 12. 15. і 17. грудня відбулася люстрація закладу через Радника шкільного Впова. П. Тадея Левицкого. На основі реляції з сего приводу про корисний стан закладу одержала школа право публичності і на шк. р. 1908/9, про що згадано на іншім місци.

Дня 18. січня 1909. взяла шкільна молодіж участь в Йорданськім водосвяті, почім покропив директор в єї присутності съяченою водою будинок гімназії і шкільні комната.

Перший піврік закінчив ся дня 30. січня 1909. роздачею піврічних виказів, а дня 3. лютого розпочав ся II-ий піврік Службою Божою о призвані помочи св. Духа о год. 7^{3/4} рано, по котрій відбувала ся вже від год. 9 шкільна. наука.

Учениці приступали в шк. році 4 рази до св. Сповіди і Прич., а в днях від 10. до 13. марта відправили великолітні реколекції під проводом Преп. о. Адрияна Давиди ЧСВВ.

Дня 30. марта устроїла шкільна молодіж тут. закладу пораз перший виключно власними силами вечерниці з відповідною вокально-музикальною програмою в память XLVIII. роковин смерти найбільшого народного генія Руси-України Тараса Шевченка. Вечерниці отворив проф. Др Е. Макарушка промовою, в котрій пояснив ученицям значінє сего народного съята, вказав на високі ідеали поета і загрів до наслідування любви Руси-України, якою горіло серце Кобзаря. Хоч же дуже молоді і нечисленні до таких цілій сили

в сїм закладї, однак завдяки одушевленю, з яким учениці взялись до устроєння сего концерту, по сїм першім дарі любви і почитаня, зложенім тут шкільною молодіжю в тім дни Батькови Тарасови, мож надіяти ся як найгарнійших поступів і успіхів в тім згляді, тим більше, що виконане концерту найшло прилюдне признане в часописі зі сторони фахового критика Вп. П. Дра М. Волошина, канд. адвок. і дірігента львівського Бояна, а за відспіване народного українського гимну „Ще не вмерла“ зачислив згаданий П. Рецензент учениці тут закладу до тих, як висказав ся, 20% нашої суспільноти, співаючої той гимн зовсім поправно.

В днях 17. і 18. мая перевів Радник Митр. Конс. і шкільний Впреп. о. Юліян Федусевич люстрацію науки релігії в закладі.

Дня 29. мая, яко в поминальну суботу, відправлено заупокійне Богослужене в церкві СС. Василиянок.

Дня 18. червня, в день Сострадання Пресв. Богородицї, відбуло ся торжественно в церкві СС. Василиянок в часі Служби Божої, відправленої Всесвіт. і Високопреп. о. Офіціялом А. Білецким, перше св. Причастие деяких учениць.

Дня 28. червня відправлено в церкві СС. Василиянок Богослужене за упокій душі бл. п. цісаря Фердинанда I.

Того дня відбули ся приватні іспити за II. піврік I., II. і III. класи, а слідуючого дня с. є. 29. червня вступні іспити до приготовляючої і першої класи на р. 1909/10.

Дня 3. липня закінчив ся шкільний рік 1908/9 благодарственным Богослуженем в церкві СС. Василиянок, по котрім відспівано гимн св. Амвросия і цісарський. Опісля роздано ученицям річні съвдоцтва.

VII.

Підручники шкільні.

на рік шк. 1909/10.

ПРИГОТОВЛЯЮЧА КЛЯСА.

I. КЛЯСА.

Малий катихизм христ.-кат. ре-
лігії, одобрений Австр. Епіско-
патом, 1905. — 20 h.

Торонький-Рудович, Істория бі-
блійна для шкіл народних. —
60 h.

Коцковский-Огоновский, Мето-
дична граматика рускої мови,
1903. — 50 h.

Школа народна. Ч. IV. — 1 K.
Konarski, Zwięzła gramatyka ję-
zyka polskiego, 1902. — 50 h.

Szkółka dla młodzieży. Cz. IV. —
1 K.

Початки науки німецького язика
для IV. кл. народних шкіл. —
80 h.

Рахунки для шкіл народних. Ч.
IV. — 20 h.

Більший катихизм христ.-кат.
релігії, одобрений Австр. Епи-
скопатом, 1906. — 1 K.

Самолевич-Цеглинський, Гра-
матика латинська для I. і II. кл.
1907. — 1 K 20 h.

Фрончкевич - Прухніцкий - Де-
мянчук, Вправи латинські для
I. кл. 1909. — 1 K 60 h.

Коцковский-Огоновский, Грама-
тика, (як в приг. кл.).

Читанка руска для I. кляси шкіл
середніх, 2.—4. вид. 1905. —
2 K.

Konarski, Gramatyka. (як в приг.
кл.).

Próchnicki-Wójcik, Wypisy pol-
skie dla I. klasy, вид. 3. і 4.,
1905. — 1 K 50 h.

Герман-Петеленц-Калитовский,
Вправи німецькі для I. кляси.
3. виданє 1908. — 1 K 50 h.

Беноні-Матеєв, Короткий начерк
географії. — 1 K 20 h.

Огоновский П., Учебник аритме-
тики для низших кляс. Часть I.
вид. 3. 1906. — 1 K 80 h.

Мочник-Савицкий, Наука геоме-
трий з погляду для низших кляс.
Часть I. 1903. — 1 K 60 h.

Верхратский, Зоология на низші
кляси. 2.—3. вид. 1906. — 3 K.

Верхратский, Ботаніка на низші
кляси. 1905. — 3 K 20 h.

II. КЛЯСА.

Більший катихизм, (як в I. кл.).
Тороньский, Літургіка греко-кат. церкви, З. видане 1905. — 1 K 60 h.
Самолевич - Цеглинський, Граматика латинська, (як в I. кл.).
Шайндлер-Цеглинський, Вправи латинські для II. кл. 1902. — 2 K.
Коцовский-Огоновский, Граматика, (як в приг. кл.).
Читанка руска для II. кл. шкіл середніх. 2. видане 1899. — 2 K.
Konarski, Gramatyka, (як в приг. клясі).
Pręchnicki-Wójcik, Wypisy polskie dla II. klasy, вид. 2. i 3. 1905. — 1 K 80 h.
Герман-Петеленц-Калитовский, Вправи німецькі для II. кляси. 2. вид. 1899. — 2 K.
Калитовский, Учебник географії для шкіл середніх. 1900. — 2 K 50 h.
Семкович-Ільницкий, Оповідання з історії всесвітної для низших кляс. Ч. I. 1895. — 2 K.
Огоновский П., Учебник арифметики, (як в I. кл.).
Мочник-Савицкий, Наука геометрії, (як в I. кл.).
Верхратский, Зоологія і Ботаніка, (як в I. кл.).

III. КЛЯСА.

Тороньский, Літургіка, (як в II кл.).
Тороньский, Істория бібл. стар. завіта, вид. 2. 1899. — 2 K.
Самолевич - Солтисік - Огоновский, Граматика латинська Ч. II. 1906. — 2 K 40 h.
Прухницкий-Огоновский, Вправи лат. для III. кл. 1897. — 1 K 60 h.
Cornelius Nepos, видане Саля, 1907. — 1 K 60 h.
Фідерер - Мандібур - Цеглинський, Грам. грецка. 1898. 3 K 20 h.
Вінковский - Таборский - Цеглинський, Вправи грецькі для III. i IV. кл. 1899. — 2 K 50 h.
Смаль-Стоцкий-Гартнер, Граматика, вид. 2. 1908. — 2 K.
Читанка руска для III. кл. 1908. — 2 K 50 h.
Małecki, Gramatyka polska, вид. 10. — 2 K 40 h.
Czubek-Zawiliński, Wypisy polskie dla kl. III. 1904. — 2 K.
Герман-Петеленц-Калитовский, Вправи німецькі для III. кл. 1901. — 2 K.
Jahner, Deutsche Grammatik 3. Auflage 1907. — 2 K 20 h.
Калитовский, Учебник географії, (як в II. кл.).
Семкович-Ільницкий, Оповідання з іст. всесвіті. Ч. II. 1897. — 2 K.
Огоновский П., Учебник арифм. для низ. кл. Ч. II. 1907. — 1 K 80 h.
Савицкий, Наука геометрії з погляду. Ч. II. 1901. — 1 K.
Огоновский П., Учебник фізики для низших кл. 1897. — 2 K 40 h.
А. Стефан-Др. В. Щурат, Учебник французкої мови. Ч. I. 1903. — 2 K 50 h.

IV. КЛЯСА.

Тороньский А., Істория біблійна нов. зав., вид. II. 1901. — 1 К 60 h.
Самолевич-Солтисік-І. Огоновский, Грамат. лат. (як в III. кл.).
Прухніцкий - І. Огоновский, Вправи лат. для IV. кл., 1898. 2 К.
C. I. Caesar, Commentarii de bello Gallico, вид. Дра Макарушки, 1905. — 2 К.
Q. Curtius Rufus, Historia Alexandri Magni, вид. Дра В. Рееба, 1907. — 1 К 92 h.
Фідерер-Мандибур-Р. Цеглинський, Грам. грец. (як в III. кл.).
Вінковський - Таборський - Цеглинський, Вправи грецкі (як в III. кл.).
Стоцкий-Гартнер, Грамат. руска (як в III. кл.).
Читанка руска для IV. кл. шкіл середніх, 1897. — 2 К 40 h.
Małecki A., Gramatyka języka polsk. (як в III. кл.).

Wypisy polskie dla niższych klas, T. IV., wyd. 1. i 2. — 2 К 40 h
Герман-Петеленц-Калитовский, Вправи німец. для IV. кл., 2. вид. — 2 К 60 h.
Jahner A., Deutsche Grammatik (як в III. кл.).
Семкович-Поляньский-Пачовский, Оповідання з історії всесвітної для низших кляс. Ч. III. — 2 К.
Беноні-Маєрский-Поляньский, Географія австро-угорської монархії. — 1 К 20 h.
Огоновский П., Учебник арифметики (як в III. кл.).
Савицкий, Наука геометрії (як в III. кл.).
Огоновский П., Учебник фізики (як в III. кл.).
A. Стефан-Др. В. Шурат, Учебник французької мови. Ч. II. — 3 К.

VIII.

О п о в і щ е н є .

А. Вписи учениць.

1. Вписи учениць відбувають ся від дня 1. до 3. вересня в год. від 9.—12. і 4.—6.

2. До впису повинна явити ся кожда учениця особисто в товаристві вітця, матери або опікуна, або бодай їх застуника, домашного надзирателя, і має принести з собою : а) съвідоцтво шкільне з послідного півроку; б) дві точно виповнені вписові картки і в) письменну деклярацію родичів, зглядно опікунів, що до точного складання оплат. При записі заявляє учениця, на які предмети надобовязкові хоче записатись. Зголосившись на них раз, мусить ходити правильно і точно, як на предмети обовязкові.

3. Учениця, що вперше вписує ся до гімназії, має при вписі вказати ся :

а) метрикою уродження,

б) съвідоцтвом защепленої віспи в році попереднім, зглядно съвідоцтвом ревакцинації,

в) съвідоцтвом тої школи, до котрої ходила передше. Наколи учениця приходить з іншої гімназії або з ліцею, має находити ся на посліднім її шкільнім съвідоцтві заява дирекції тої гімназії, що ученицю можна приняти без перешкоди,

г) письменною деклярацією родичів, зглядно опікунів що до точного складання оплати.

Б. Оплати учениць.

Кожда учениця платить при вписі 5 К, а нововступаюча до закладу 10 К вписової такси.

За науку обовязкових предметів платять родичі, зглядно опікуни учениць кл. I.—IV. по 20 К, а приготовляючої по 5 К місячно з гори, найдальше до дня 5. кожного місяця.

Крім висше згаданої місячної оплати обовязані всі учениці без виїмки складати піврічно по 10 К, титулом шкіль-

ної оплати, однак можуть зискати від тої оплати увільнене на основі съвідоцтва убожества і з поведеня ноти найменше доброї тай в I. півр. зі всіх обовязкових предметів найменше нот достаточних, а в II. півр. признакої здібности до переходу до висшої кляси бодай взагалі. О се увільнене треба вносити просябу до Учительского Збору на письмі до кінця I. місяця I., зглядно II. шк. півроку. Зискане увільнене, хоч би й вже в -приготовляючій клясі, остає важне при захованю висше наведених условій аж до скінчення гімназії. Учениці, увільнені від сеї оплати, мають право користати з зниженої ціни їзди ц. к. державними зелінницями так само, як молодіж ц. к. гімназий і шкіл реальних.

Приватистки кромі такси за піврічний іспит в квоті 24 К платять 50 К піврічно титулом т. зв. шкільної оплати. Приватні іспити вільно складати при кінци шк. р. за оба півроки разом, но тоді іспитова такса виносить 48 К, а шкільна оплата 100 К. За вступні іспити до кляс II.—IV. і на II. півр. кляси I. платить ся 24 К, а шкільна оплата вже відпадає.

За науку надобовязкових предметів платить ся по 1 К від кожного предмету, а за науку французкої мови по 3 К місячно. За польский язик і історию рідного краю не складає ся ніякої окремої оплати.

В. Іспити поправчі, доповняючі, вступні і приватні.

Іспити поправчі відбудуть ся дня 2., вступні до приготуванняючої і I. кл. 3., а до кляс II.—IV. і доповняючі між 5. а 10. вересня. Пізнійших зголосень не прийме ся. Приватні іспити відбувають ся в послідних днях кожного півроку.

Шкільний рік 1909/10 розпочинає ся дня 4. вересня торжественным Богослуженем в церкви СС. Василиянок, на котре обовязані явити ся всі вписані учениці.

Г. Інформаційні органи в ділах гімназії для суспільності.

Інформаційними органами в ділах сеї гімназії для суспільності є Львівські Архіепархіяльні Відомости, Руслан, Народна Часопись і Народне

Слово, бо они при своїй щирій волі служити добру нашого народа під зглядом просвіти приймають і оголошують безплатно всі потрібні для суспільності оповістки дирекції сеї доси одинокої у нас женьської гімназії з всею готовістю тай без згляду на характер письма тих оповісток інате, чи їх форма до друку пригожа. Ті часописи узнають очевидно, що ся гімназия є інституція загально народна, а не якесь собі для подвигненя висшої освіти нашого народа зовсім рівнодушне тай злишне підприємство приватне.

*o. Спиридон Кархут,
Директор Гімназії.*

IX.

Статистика учениць.

Доповнене класифікації за шк. р. 1907/8.

Поправчий іспит з 1 предмету по феріях зробило

Загальний успіх класифікації в шк. р. 1907/8.

Перших клас з відзначенем

Перших клас

Других клас

Третих клас

Разом

приго- това- юча	К л я с а			Разом
	I.	II.		
—	—	1		1
3	5+ ³	11+ ¹	19+ ⁴	
5	16+ ³	16+ ¹	37+ ⁴	
—	—	1	1	
—	—	—	—	
8	21+ ⁶	29+ ²	58+ ⁸	

I. Число учениць.

З кінцем шк. р. 1907/8 було

З початк. шк. р. 1808/9 записало ся

Між ними було своїх з низш. класи
перейшовших з ін-

"ших" шкіл

Серед року виступило

Число учениць з кінц. шк. р. 1908/9

при- готов.	К л я с а			Разом
	I.	II.	III.	
8	21+ ⁶	29+ ²	—	58+ ⁸
11	31+ ⁷	22+ ⁷	28+ ²	92+ ¹⁶
—	8	21+ ⁷	27+ ²	56+ ⁹
11	22+ ⁷	2	1	36+ ⁷
—	2	1	1	4
11	28+ ⁷	22+ ⁷	27+ ¹	88+ ¹⁵

Між ними було:

a) публичних

b) приватних

11	28	22	27	88
—	7	7	1	15

2. Учениці були родом:

a) З міста Львова

b) З повітів Галичини

b) З Буковини

i) З Угорщини

j) З Чех

1	6	6	7	20
9	21+ ⁷	16+ ³	20+ ¹	66+ ¹¹
—	1	—	—	1
—	—	0+ ⁴	—	0+ ⁴
1	—	—	—	1

3. Рідна мова учениць:

Руска

11	28+ ⁷	22+ ⁷	27+ ¹	88+ ¹⁵
----	------------------	------------------	------------------	-------------------

4. Віроісповідане.

Греко-католицького обряду

Римо-католицького "

10	27+ ⁷	20+ ⁷	27+ ¹	84+ ¹⁵
1	1	2	—	4

	при- готов.	К л я с а			Р а з о м
		I.	II	III.	
5. Вік учениць:					
Мало літ 10	3	—	—	—	3
" " 11	2	10+ ⁵	—	—	12+ ⁵
" " 12	4	11+ ²	7+ ¹	—	22+ ³
" " 13	2	7	9+ ²	8+ ¹	26+ ³
" " 14	—	—	4+ ¹	13	17+ ¹
" " 15	—	—	2+ ²	5	7+ ²
" " 16	—	—	—	1	—
" " 19	—	—	0+ ¹	—	0+ ¹
6. Місце побуту родичів:					
a) У Львові	4	10	6	10	26
b) В львівському повіті	2	2+ ¹	—	1	5+ ¹
b) В інших повітах Галичини	5	16+ ⁶	16+ ³	16+ ¹	53+ ¹¹
i) На Угорщині	—	—	0+ ⁴	—	0+ ⁴
7. Стан родичів:					
a) Священики	6	15+ ⁵	3+ ²	14+ ¹	48+ ⁸
b) Директори інституцій фінансових і купецьких	—	—	—	2	2
b) Урядники державні	2	8+ ²	4	8	22+ ²
i) Власнітeli більших посілостей	—	—	1	—	1
j) Народні учителі	1	2	2+ ¹	—	5+ ¹
d) Літерати і артисти	—	1	—	2	3
e) Селяни і міщани	—	1	1+ ⁴	1	3+ ⁴
e) Купці і промисловці	—	1	—	—	1
ж) Державні служби	1	1	1	—	3
8. Класифікація з кінцем шк. р. 1908/9.					
До переходу до висшої кл. узнато:					
здібними з відзначенем	4	8	7+ ⁴	9	28+ ⁴
здібними	6	11+ ⁶	11+ ³	15+ ¹	37+ ¹⁰
здібними взагалі	1	5+ ¹	1	2	9+ ¹
нездібними	—	—	2	—	2
Поправку в однім предметі одержали	—	—	1	—	1
До доповняючого іспиту призначено	—	4	—	1	5
9. Нauка предметів зглядно- обовязкових і надобовязкових:					
Польський язык	11	27+ ³	22+ ⁶	25+ ¹	85+ ¹⁰
Французький язык	—	—	—	20	20
Істория рідного краю	—	—	—	27	27
Спів	8	10	6	20	44
Гімнастика	2	16	8	14	40
Ручні роботи	10	20	8	6	44
Каліграфія (в пригот. клясі обовяз.)	11	9	4	—	24
Рисунки	—	17	6	15	38
10. Стипендиї:					
Число стипендий	—	—	2	2	4
Сума	—	—	270 K	196 K	466 K

Х.

Клясифікація учениць

за ІІ. піврік шкільного року 1908/9.

Кляса приготовляюча.

Клясифіковано 11 учениць публичних.

До переходу до висшої кляси узnanі:

а) здібними з відзначенем:

Кульчицька Любов
Лицинняківна Ірина

Огоновська Константина
Цеглинська Анна

б) здібними:

Анастазієвська Надія	Петрівна Стефанія
Букайлівна Розалія	Сосенківна Олена
Нарожняківна Йосифа	Туркевичівна Ірина
	Фартухівна Софія.

Кляса I.

Клясифіковано 24 учениць публичних і 7 приват.

До переходу до висшої кляси узnanі

а) здібними з відзначенем:

Аліськевичівна Наталія
Борачківна Ірина
Дзельська Евгенія
Кривокульська Ольга

Гарматіївна Анна
Гнатюківна Александра
Ластовецька Софія
Стернюківна Віра

б) здібними:

Білевичівна Ірина (прив.)
Боярська Марія
Даниловичівна Олена (прив.)
Демянчуківна Александра (пр.)
Дичковська Кекілія
Дичковська Наталія
Долинківна Іванна
Кордубівна Ірина (прив.)

Кохановська Мирослава (прив.)
Левицька Аліція
Левицька Марія
Лисківна Ольга
Пачовська Дарія
Пашківна Марія
Попеліївна Дарія (прив.)
Саракузівна Олена

Ступницька Анна	Тимкевичівна Олена
Ступницька Олена	Туркевичівна Стефанія
Твардиєвичівна Юлія	Чорна Марія
	Яблонська Марія (прив.)

До доповняючого іспиту по фериях призначено 4 учениці.

Кляса II.

Класифіковано 22 учениць публичних і 7 приват.

До переходу до висшої кляси узnanі

a) здіdnimi з відзначенем:

Базилевичівна Ольга (прив.)	Навроцька Надія
Демянчуківна Марія	Плянчаківна Ірина (прив.)
Киприянівна Марія	Рамачівна Юлія (прив.)
Кмицикевичівна Стефанія	Сабівна Меланія (прив.)
Лежогубська Дарія	Селянська Марія

Телішевська Іванна.

b) здіdnimi:

Аліськевичівна Марія	Обрісківна Софія
Баричківна Ольга	Остапчуکівна Анна
Білевичівна Ольга (прив.)	Пачовська Оксана
Ванівна Анна	Пилипчуکівна Романа
Ванівна Ісидора	Провчівна Марія (прив.)
Дика Ольга	Склепковичівна Марія
Косарівна Марія	Чабанівна Олена (прив.).

Поправку з одного предмету одержала 1 учениця, а 2 учениці узnanі до переходу до висшої кляси нездіdnimi.

Кляса III.

Класифіковано 26 учениць публичних і 1 приват.

До переходу до висшої кляси узnanі

a) здіdnimi з відзначенем:

Галькевичівна Олена	Лежогубська Ірина
Глібовицька Александра	Парфановичівна Ольга
Гнатюківна Ірина	Песьцьоровська Ростислава
Кулачковська Александра	Телішевська Ольга
	Фецяківна Стефанія.

б) здібними:

Анастазієвська Михайліна	Лужницька Юлія
Вокройвна Тереса	Мацюраківна Софія
Гупалівна Доміцеля	Муликівна Софія
Дембінська Лукія	Нагірна Софія
Долошицька Софія	Нарожняківна Ольга.
Долошицька Ірина	Раставецька Марія (прив.)
Козаківна Марія	Сидоровичівна Савина
Крушинська Марія	Томовичівна Олена
Кульматицька Лідія	Туркевичівна Марія.

До доповняючого іспиту по фериях призначено 1 ученицю.

